

หมวด 3

ลูกหนี้และเจ้าหนี้หลายคน

มาตรา 290 " ถ้าการชำระหนี้เป็นการอันจะแบ่งกันชำระได้ และมีบุคคลหลายคน เป็นลูกหนี้ก็ดี มีบุคคลหลายคนเป็นเจ้าหนี้ก็ดี เมื่อกรณีเป็นที่สงสัย ท่านว่าลูกหนี้แต่ละคนจะต้องรับผิดชอบเพียงเป็นส่วนเท่า ๆ กันและเจ้าหนี้แต่ละคนก็ขอที่จะได้รับแต่เพียงเป็นส่วนเท่า ๆ กัน "

คำอธิบาย ในเรื่องลูกหนี้และเจ้าหนี้หลายคนนี้ มาตรา 290 เป็นมาตราแรกของเรื่องนี้ คำว่า ลูกหนี้และเจ้าหนี้หลายคน ไม่ได้หมายความเฉพาะว่าเป็นลูกหนี้ร่วมหรือเจ้าหนี้ร่วมเท่านั้น อาจมิได้เป็นลูกหนี้ร่วมหรือเจ้าหนี้ร่วมก็ได้ อย่างเช่นในมาตรา 290 สำหรับเรื่องลูกหนี้ร่วมนั้นปรากฏอยู่ในมาตรา 291-297 ส่วนในเรื่องเจ้าหนี้ร่วมปรากฏอยู่ในมาตรา 298-300, และในมาตรา 301, 302 เป็นเรื่องหนี้ที่แบ่งชำระไม่ได้ สำหรับกรณีของมาตรา 290 นั้น เป็นเรื่องหนี้ที่แบ่งชำระได้ คือหนี้ที่สามารถแบ่งกันชำระได้เป็นสัดส่วนโดยไม่ทำให้ทรัพย์สินสภาพเช่น เงิน ข้าวสาร น้ำตาลทราย เป็นต้น และปรากฏว่ามีบุคคลหลายคนเป็นลูกหนี้ก็ดี หรือมีบุคคลหลายคนเป็นเจ้าหนี้ก็ดี เมื่อกรณีเป็นที่สงสัย ถือว่าลูกหนี้แต่ละคนจะต้องรับผิดชอบเป็นส่วนเท่า ๆ กัน และเจ้าหนี้แต่ละคนก็ขอที่จะได้รับแต่เพียงเป็นส่วนเท่า ๆ กัน กล่าวคือ เมื่อกรณีเป็นที่สงสัย ไม่แน่ว่าบุคคลหลายคนที่เกี่ยวข้องของเหล่านั้นจะเป็นลูกหนี้ร่วม หรือเจ้าหนี้ร่วมกันแล้ว จะเหมาเอาว่าบุคคลหลายคนเหล่านั้นเป็นลูกหนี้ร่วมกัน หรือเป็นเจ้าหนี้ร่วมกันไม่ได้ ทั้งนี้เพราะความรับผิดชอบในฐานะลูกหนี้ร่วมนั้น เป็นความรับผิดชอบที่มากกว่าการ เป็นลูกหนี้ธรรมดา คือลูกหนี้ร่วมแต่ละคนนั้นอาจถูกเจ้าหนี้เรียกให้ชำระหนี้โดยสิ้นเชิงได้ ด้วยเหตุนี้ เมื่อกรณีเป็นที่สงสัย ความในมาตรา 290 จึงกำหนดให้ลูกหนี้แต่ละคนนั้นต้องรับผิดชอบเป็นส่วนเท่า ๆ กัน และเจ้าหนี้แต่ละคนก็ขอที่จะได้รับชำระหนี้แต่เพียงเป็นส่วนเท่า ๆ กัน ข้อสังเกต คำว่า " เมื่อกรณีเป็นที่สงสัย " ในที่นี้ ถ้าจะกล่าวเพื่อให้เข้าใจง่าย ๆ ก็หมายถึง กรณีที่ไม่มีข้อความบ่งบอกไว้ชัดแจ้งในสัญญา หรือกรณีที่ไม่มีการเพิ่มปฏิญัตติก่อน หรือกรณีที่ไม่มีการพิพากษา ที่จะสื่อให้เห็น

เจตนาของคู่กรณีไคว่า เขามีความตั้งใจที่จะเป็นลูกหนี้ร่วมหรือเป็นเจ้าของหนี้ร่วมกันแล้ว ก็พอที่จะเรียกไควแล้วว่า " กรณีเป็นที่สงสัย "

ตัวอย่าง¹ ก. และ ข. ฎ.เงิน ค.ไป 1,000 บาท โดยมีใควตกลงว่าจะขอมรวมกันผูกพันตนในการชำระหนี้ โดยท่านองซึ่งแต่ละคนจะตองชำระหนี้สินเชิงทั้ง 1,000 บาท เมื่อกรณีเป็นที่สงสัย ไม่มีเหตุพอที่จะอนุมานหรือแปลไควว่า ก. และ ข. มีเจตนาจะรับผิดชอบร่วมกันอย่างลูกหนี้ร่วมแล้ว ก็ตองถือวา ก. และ ข. ต่างคนต่างเป็นลูกหนี้ และต่างคนต่างรับผิดชอบละ 500 บาท (ในเรื่องบุคคลหลายคนเป็นเจ้าหนี้มีลักษณะท่านองเดียวกันนี้)

ฎีกา 2242/2523 (หนี้ร่วม ลูกหนี้หลายคน) เมื่อหนี้ตามสัญญาเป็นหนี้ชั้นจะแบ่งกันชำระไคว และมีบุคคลสามคนเป็นลูกหนี้ โดยไม่ปรากฏว่าใควมีการกำหนดไควว่าลูกหนี้ทั้งสามจะตองรับผิดชอบร่วมกันในจำนวนหนี้ทั้งหมด เช่นนี้ กรณีจึงเป็นที่สงสัย ลูกหนี้แต่ละคนจึงตองรับผิดชอบเพียงเป็นส่วนละเท่า ๆ กัน ตามมาตรา 290

มาตรา 291 " ถ้าบุคคลหลายคนจะตองทำการชำระหนี้โดยท่านองซึ่งแต่ละคนจำตองชำระหนี้สินเชิงไซ้ แม้ถึงวาเจ้าหนี้ขอที่จะไควรับชำระหนี้สินเชิงไควแต่เพียงครั้งเดียว (กล่าวคือลูกหนี้ร่วมกัน) ก็ดี เจ้าหนี้จะเรียกชำระหนี้จากลูกหนี้แต่ละคนใดคนหนึ่งสินเชิง หรือไควโดยส่วนก็ไควตามแต่ละเลือก แต่ลูกหนี้ทั้งปวงก็ยังคงตองผูกพันอู่หัวทุกคนจนกว่าหนี้นั้นจะไควชำระเสร็จสินเชิง "

คำอธิบาย มาตรา 291 เป็นเรื่องลูกหนี้ร่วม ก่อนอื่นจะขอกล่าวเสียก่อนว่า ลูกหนี้ร่วมนั้นเกิดขึ้นไควอย่างไร การเป็นลูกหนี้ร่วมนั้น (1) อาจเกิดขึ้นไควโดยนิติกรรมสัญญา โดยมีข้อความกำหนดไควโดยชัดแจ้งว่าบุคคลหลายคนเหล่านั้นจะรวมกันรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วม หรือ (2) อาจเกิดขึ้นไควโดยทมิบัญญัติของกฎหมาย ซึ่งถ้ากรณีเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติไควแล้ว บุคคลดังกล่าว นั้น ๆ ก็ตองรวมกันรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วมซึ่งจะตองพิจารณาเป็นเรื่อง ๆ ไป เช่น มาตรา 425

¹ ศาสตราจารย์ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, เรื่องเดียวกัน, หน้า 1184.

บัญญัติว่า " นายจ้างต้องร่วมกันรับผิดชอบลูกจ้างในผลแห่งละเมิดซึ่งลูกจ้างได้กระทำไปในทาง
การที่จ้างนั้น " หรือกรณีตามมาตรา 427, 429, 430, 432, 618 เป็นต้น

เมื่อเกิดเป็นลูกหนี้ร่วมกันแล้ว ผลตามมาตรา 291 เกี่ยวกับการชำระหนี้กฎหมาย
กำหนดว่า เจ้าหนี้จะเรียกชำระหนี้จากลูกหนี้แต่ละคนใดคนหนึ่งสืบเชิง หรือแต่โดยส่วนก็ได้ตามแต่
จะเลือก แต่ลูกหนี้ทั้งหมดก็ยังคงต้องผูกพันจนกว่าหนี้นั้นจะได้ชำระเสร็จสิ้นเชิง ตัวอย่างเช่น
ก. ข. ค. เป็นลูกหนี้รวมของ ง. ในหนี้เงิน 900 บาท เช่นนี้ ง. ผู้เป็นเจ้าหนี้มีสิทธิที่จะเรียก
ให้ ก. ข. ค. ทั้งสามคนร่วมกันชำระหนี้ 900 บาทให้แก่ตนก็ได้ หรืออาจจะเรียกให้ ก. ข. หรือ
ค. คนใดคนหนึ่งให้ชำระหนี้ให้แก่ตนทั้ง 900 บาทก็ได้ หรือ ง. อาจจะเรียกให้ ก. ข. หรือ ค.
ให้ชำระหนี้ให้แก่ตนคนละ 300 บาท ตามส่วนก็ได้ ทั้งนี้ตามแต่ ง. จะเลือก ซึ่งถ้าเกิดลูกหนี้รวม
คนใดได้ชำระหนี้โดยส่วนให้แก่เจ้าหนี้ไปแล้ว เช่น ก. ชำระหนี้ให้ ง. ไปแล้ว 300 บาท ลูกหนี้
ทั้งหมดคือ ก. ข. ค. ก็ยังคงต้องผูกพันในหนี้ที่เหลืออีก 600 บาท รวมกันจนกว่าจะได้ชำระหนี้
ไปทั้งหมด แต่อย่างไรก็ตาม สิทธิของเจ้าหนี้บนหนี้ที่มีสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้สิ้นเชิงแต่เพียงครั้งเดียว
เท่านั้น เช่น ง. เรียกให้ ก. ชำระหนี้แก่ตนทั้ง 900 บาทไปแล้ว ง. ก็จะไปเรียกจาก ข. หรือ
ค. อีกไม่ได้ เพราะไม่ว่า ง. จะเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้โดยวิธีใดก็ตาม สิทธิเต็มที่ที่จะได้รับชำระหนี้
ก็คือ แค่ 900 บาทเท่านั้นจากรายนี้ จากที่กล่าวมาจึงเห็นได้ว่า การเป็นลูกหนี้รวมนั้น ก่อให้
เกิดประโยชน์แก่ฝ่ายเจ้าหนี้เป็นอย่างมาก เพราะเจ้าหนี้มีโอกาสที่จะได้รับชำระหนี้ของตนได้เต็ม
จำนวนกว่ากรณีของลูกหนี้ธรรมดา กล่าวคือ ถ้าเจ้าหนี้เรียกจากลูกหนี้รวมคนหนึ่งแล้ว ได้รับชำระ
หนี้ไม่เต็มจำนวน เจ้าหนี้ก็ยังมีสิทธิที่จะไปเรียกส่วนที่เหลือจากลูกหนี้รวมคนอื่นได้อีก ซึ่งมีสิทธิ
เรียกจากลูกหนี้รวมได้ทุกคนจนกว่าจะได้รับชำระหนี้เต็มจำนวน อีกทั้งถ้าเกิดมีลูกหนี้รวมคนใด
เกิดล้มละลายไป เจ้าหนี้ก็ไม่ต้องกลัว เพราะยังสามารถเรียกจากลูกหนี้รวมคนอื่นได้จนเต็มจำนวน

ฎีกา 1623/2518 ผู้ค้าประกันลูกหนี้ซึ่งทำหน้าที่สื่อรับสภาพหนี้ โดยรับผิดชอบร่วมกับ
ลูกหนี้นั้น อาจถูกฟ้องก่อนหรือหลังลูกหนี้ก็ได้ การชำระหนี้ตามหนังสือรับสภาพหนี้ ไม่มีกฎหมาย
บังคับว่าต้องมีใบรับเป็นหนังสือ จึงน่าสืบพยานบุคคลแก้ไขได้

ฎีกา 828/2519 เอกสารมีข้อความว่า ถ.รับเป็นผู้จัดการในการมอบชำระเงินค่าข้าวสาร ซึ่ง บ.ซื้อไปจาก จ. เนื่องจาก บ.ไม่สามารถจ่ายเงินให้ได้ ทั้งนี้ หมายความว่า จะใช้หนี้แทน เป็นลูกหนี้ร่วมไม่ใช่สัญญาค้ำประกัน จึงไม่ต้องปิดอากรแสตมป์

ฎีกา 875/2523 ข้อความในสัญญาจำนำที่ว่า ผู้จำนำยอมรับผิดต่อผู้รับจำนำในฐานะเป็นลูกหนี้ร่วมกับจำเลยที่ 1 ไม่เกิน 1,000,000 บาทนั้น ต้องแปลว่า จำเลยที่ 5 ถึงที่ 7 ยอมรับผิดร่วมกับจำเลยที่ 1 ลูกหนี้ในฐานะผู้จำนำเท่านั้น มิใช่รวมรับผิดโดยสิ้นเชิงอย่าง เป็นลูกหนี้ร่วมกันตาม ป.พ.พ. มาตรา 291

มาตรา 292 " การที่ลูกหนี้ร่วมกับคนหนึ่งชำระหนี้นั้น ย่อมได้เป็นประโยชน์แก่ลูกหนี้คนอื่น ๆ ด้วย วิธีเดียวกันนี้ท่านให้ใช้บังคับแก่การใด ๆ อันพึงกระทำแทนชำระหนี้ วางทรัพย์สินแทนชำระหนี้ และหักกลบลบหนี้ด้วย

ลูกหนี้ร่วมกับคนหนึ่งมีสิทธิเรียกร้องอย่างไร ลูกหนี้คนอื่น ๆ จะเอาสิทธิอันนั้นไปใช้หักกลบลบหนี้ไม่ได้ "

คำอธิบาย มาตรานี้เป็นเรื่องการชำระหนี้ของลูกหนี้ร่วมกับคนหนึ่งให้แก่เจ้าหนี้ไม่ว่าจะเป็นการชำระหนี้ทั้งหมดคืนเชิงหรือชำระหนี้บางส่วนก็ตาม การชำระหนี้นั้นยอมเป็นประโยชน์แก่ลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ ด้วย ซึ่งถ้าหากว่าเป็นการชำระหนี้ทั้งหมดคืนเชิงแล้ว ก็จะมีผลเป็นอันว่า ลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ ย่อมพ้นจากการที่จะต้องชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้อีก ทั้งนี้ก็โดยเป็นบทบัญญัติที่สืบเนื่องมาจากมาตรา 291 อีกทีหนึ่ง กล่าวคือ ตามมาตรา 291 นั้น เจ้าหนี้ขอที่จะได้รับชำระหนี้คืนเชิงได้แค่เพียงครั้งเดียวเท่านั้น ดังนั้น เมื่อลูกหนี้ร่วมคนใดได้ชำระหนี้คืนเชิงไปแล้ว เจ้าหนี้จึงไม่อาจมาเรียกให้ชำระหนี้อีกเป็นซ้ำสอง แต่ถาเป็นการชำระหนี้เพียงบางส่วนลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ ก็จะได้รับประโยชน์เพียงบางส่วนนั้นเช่นกัน โดยความผูกพันในการที่จะต้องชำระหนี้ก็จะลดจำนวนลงมา

" ... วิธีเดียวกันนี้ท่านให้ใช้บังคับแก่การใด ๆ อันพึงกระทำแทนชำระหนี้ วางทรัพย์สินแทนชำระหนี้ และหักกลบลบหนี้ด้วย "

(1) การกระทำแทนการชำระหนี้ คือการที่ลูกหนี้ร่วมกับคนใดคนหนึ่งทำให้เจ้าหนี้ยอมรับเอาการชำระหนี้ซึ่งแทนการชำระหนี้เดิม เช่น ก. ข. ค. เป็นลูกหนี้ร่วม ในหนี้เงิน 3,000 บาท โดยมี ง. เป็นเจ้าหนี้ ก. ให้นำสร้อยคอทองคำ 1 เส้น ไปใช้หนี้แทนเงิน ง. ยอมรับไว้แทนการชำระหนี้ 3,000 บาท ทั้งนี้ หนี้ยอมรับ ง. และ ค. ยอมรับได้โดยปริยาย เพราะ ง. จะมาเรียกให้ชำระหนี้ไม่ได้

(2) การวางทรัพย์สินแทนการชำระหนี้ คือการที่ลูกหนี้ร่วมกับคนใดคนหนึ่งขอปฏิบัติ การชำระหนี้ แต่เจ้าหนี้บอกปฏิเสธไม่ยอมรับชำระหนี้ ลูกหนี้จึงเอาทรัพย์สินนั้นไปวางไว้ ณ สำนักงานวางทรัพย์ ซึ่งยอมเป็นผลทำให้ลูกหนี้เป็นอันหลุดพ้นจากการชำระหนี้นั้น ตามมาตรา 331 เช่นนี้ ถือว่ายอมเป็นประกันแก่ลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ ด้วย นั่นคือ ลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ ก็เป็นอัน หลุดพ้นจากการชำระหนี้นั้นไปด้วย

(3) การหักกลบลบหนี้ คือการที่ลูกหนี้ร่วมกับคนใดคนหนึ่งใช้สิทธิหักกลบลบหนี้กับเจ้าหนี้ ซึ่งมีผลทำให้หนี้ระงับไปทั้งหมดหรือแต่เพียงบางส่วนตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 341 ตัวอย่างเช่น ก. ข. ค. เป็นลูกหนี้ร่วมของ ง. ในหนี้เงิน 900 บาท ต่อมา ง. ใ้เป็นหนี้ค่าซื้อของเชื่อแก่ ก. 900 บาท ทั้งนี้ หาก ก. ใ้แสดงเจตนาหักกลบลบหนี้กับ ง. หนี้เงินระหว่าง ก. ข. ค. กับ ง. ยอมรับระงับไปตามมาตรา 341 และยอมเกิดประโยชน์แก่ ข. และ ค. ด้วย ตามมาตรา 292

ตามวรรคสองของมาตรา 292 เป็นที่สังเกตว่าในเรื่องการหักกลบลบหนี้ เป็น สิทธิโดยเฉพาะของลูกหนี้ร่วมคนที่มีสิทธิเท่านั้น ซึ่งเขาจะใช้สิทธิในการหักกลบลบหนี้หรือไม่ขึ้น กับสุจริตใจของเขา ถ้าเขาไม่ใช่สุจริตใจกล่าว ลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ จะเอาสิทธิเรียกร้องของเขา ไปใช้หักกลบลบหนี้ไม่ได้ อีกทั้งความในมาตรา 342 นั้นก็กำหนดไว้เฉพาะคู่กรณีเท่านั้นที่จะแสดง เจตนาขอหักกลบลบหนี้ได้ คนอื่น ๆ ไม่อาจใช้สิทธิเช่นนั้น ตามตัวอย่างข้างต้นในข้อ (3) ถ้า ก. ไม่ใ้แสดงเจตนาหักกลบลบหนี้กับ ง. ข. หรือ ค. ก็ไม่อาจเอาสิทธิเรียกร้องของ ก. ไปใช้ หักกลบลบหนี้กับ ง. ได้ (มาตรา 292 วรรคสอง) ด้วยเหตุนี้กรณีที่ ข. และ ค. จะได้รับประโยชน์ ตามมาตรา 292 วรรคแรกได้นั้นก็คือเมื่อ ก. แสดงเจตนาหักกลบลบหนี้เท่านั้น คือ ข. และ ค.

จะไ้กับประโยชน์แก่เฉพาะในผลของการหักกลบสหรับที่ทำให้ระงับเท่านั้น

ฎีกา 644/2500 (มาตรา 292, 295) ลูกหนี้ร่วมกัน 3 คนถูกฟ้องในคดีเดียวกัน 2 คนทำสัญญาประนีประนอมยอมความกับเจ้าหนี้แล้ว การนั้นไม่มีผลถึงลูกหนี้อีกคนหนึ่ง ศาลกองพิจารณาคดีระหว่างเจ้าหนี้ลูกหนี้อีกคนหนึ่งนั้นต่อไป

มาตรา 293 " การปลดหนี้ให้แก่ลูกหนี้ร่วมกันคนหนึ่งนั้น ย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์แก่ลูกหนี้คนอื่น ๆ เพียงเท่าส่วนของลูกหนี้ที่ปลดหนี้ เว้นแต่จะไ้ตกลงกันเป็นอย่างอื่น "

คำอธิบาย การปลดหนี้ นั้น คือการที่เจ้าหนี้ยอมยกหนี้สินให้แก่ลูกหนี้ โดยไม่เรียกร้องเอาค่าตอบแทนใด ๆ ถือเป็นกรยกหนี้ให้แก่ลูกหนี้ฟรี ๆ ด้วยความเสนาหา ดังนั้น ถ้าเกิดกรนี้เจ้าหนี้มีความเสนาหาต่อลูกหนี้รวมทุกคน แล้วปลดหนี้ให้แก่ลูกหนี้รวมทุกคนทั้งหมดอย่างสิ้นเชิง เช่นนี้ หนี้นั้นก็เป็นการระงับไป คือเจ้าหนี้หมดสิทธิที่จะมาเรียกเอาหนี้ลูกหนี้ไ้อีก ปัญหาทาง ๆ ตามมาตรา 293 ที่กำลังจะกล่าวถึงนั้นก็คงจะไม่เกิดขึ้น มาตรา 293 เป็นเรื่องที่เจ้าหนี้มีความเสนาหาต่อลูกหนี้รวมบางคนเป็นพิเศษแล้วทำการปลดหนี้ให้แก่ลูกหนี้รวมคนนั้น ผลก็คือ ลูกหนี้รวมคนนั้นคนเดียวนั้น อันหลุดพ้นจากการชำระหนี้ไปสิ้นเชิง¹ ส่วนผลของการที่ปลดหนี้ให้แก่ลูกหนี้รวมคนหนึ่งคนใด อันมีต่อลูกหนี้รวมคนอื่น ๆ ที่เหลือก็คือ การปลดหนี้นั้นย่อมเป็นประโยชน์ต่อลูกหนี้รวมคนอื่น ๆ ด้วย เพียงแต่เท่าส่วนของลูกหนี้ที่ปลดหนี้ ถึงแม้ว่าเจ้าหนี้จะมีไ้มีความเสนาหาต่อลูกหนี้รวมคนอื่น ๆ นั้นด้วยก็ตาม ดังนั้น เมื่อเจ้าหนี้ไ้ปลดหนี้ให้แก่ลูกหนี้รวมคนใดไปแล้ว ลูกหนี้รวมคนอื่น ๆ จึงยังคงต้องผูกพันในการที่จะต้องชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้โดยหักส่วนของลูกหนี้ผู้ไ้ได้รับการปลดหนี้ออกเป็นจำนวนเท่ากับที่ลูกหนี้ผู้นั้นจะต้องรับผิดชอบในการไ้เสียกันตามมาตรา 296² หรืออาจจะกล่าวเพื่อความเข้าใจ

¹ จีค เศรษฐบุตร, เรื่องเดียวกัน, แก้ไขเพิ่มเติมโดย จีคิตี กิ่งศรีพิทย์, หน้า 466.

² จีค เศรษฐบุตร, เรื่องเดียวกัน, หน้า 466.

คำถามหาขมาตรา

คำถาม เอก โท ตรี เป็นลูกหนี้ร่วมของชำระหนี้ให้แก่จัตวาเป็นเงิน 900 บาท ต่อมา จัตวาปลดหนี้ให้แก่เอกแต่เพียงผู้เดียว เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระ โทนำเงิน 600 บาทไปชำระหนี้ให้แก่จัตวา โทถามวินิจฉัยว่า จัตวาจะอ้างโทหรือไม่ว่า ทนต่อการปลดหนี้ให้แก่เอกแต่เพียงผู้เดียวไม่ต้องการปลดหนี้ให้แก่โทและตรีด้วย โทและตรีจึงต้องชำระหนี้ให้แก่ตนเป็นเงิน 900 บาท ตามเดิม

คำตอบ จัตวาอ้างไม่ไหว ทนต่อการปลดหนี้ให้แก่เอกแต่เพียงผู้เดียว โทและตรีต้องชำระหนี้ให้แก่ตน 900 บาทตามเดิม ที่อ้างไม่ได้เพราะมาตรา 293 แห่ง ป.พ.พ. บัญญัติว่า " การปลดหนี้แก่ลูกหนี้ร่วมกันคนหนึ่งนั้นย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์แก่ลูกหนี้คนอื่น ๆ เพียงเศษส่วนของลูกหนี้ที่ปลดให้ เว้นแต่จะตกลงกันเป็นอย่างอื่น " จากอุทธรณ์ จัตวาปลดหนี้ให้แก่เอกแต่เพียงผู้เดียวย่อมเป็นประโยชน์แก่โทและตรีด้วย เพราะมิได้มีการตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น หนี้เดิม 900 บาท เมื่อปลดในส่วนที่เอกต้องรับผิดชอบออกไปจึงเหลือเพียง 600 บาท จัตวาจะมีสิทธิเรียกให้โทหรือตรีชำระหนี้ให้แก่ตนได้เพียง 600 บาทเท่านั้น

มาตรา 294 " การที่เจ้าหนี้บังคับลูกหนี้ร่วมกันคนหนึ่งนั้น ย่อมได้เป็นคุณประโยชน์แก่ลูกหนี้คนอื่น ๆ ด้วย "

คำอธิบาย มาตรานี้เป็นเรื่องกำหนดให้ลูกหนี้ร่วมทุกคนได้รับประโยชน์ด้วยกันในการที่เจ้าหนี้บังคับลูกหนี้ร่วมกันคนหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นการที่เจ้าหนี้บังคับตามมาตรา 207 หรือกรณีตามมาตรา 210 ก็ตาม ตัวอย่างเช่น ก.และ ข. เป็นลูกหนี้ร่วมของ ค.ในหนี้เงิน 1,000 บาท ครั้นหนี้ถึงกำหนดชำระ ก.ได้ขอมิปฏิบัติการชำระหนี้ต่อ ค.โดยขอความช่วยเหลือ แต่ ค.ไม่ยอมรับโดยปราศจากมูลอันจะอ้างกฎหมายได้ ค.ยอมตกเป็นเจ้าหนี้บังคับตามมาตรา 207 เชนนี้ถือว่า ค.ยอมบังคับคือ ข.ด้วย ผลก็คือ ลูกหนี้ร่วมด้วยกันทุกคนเป็นอันหลุดพ้นจากความรับผิดชอบอันเกิดแต่การไม่ชำระหนี้ (มาตรา 330) อีกทั้งได้รับประโยชน์จากมาตรา 221 อีกด้วย คือเจ้าหนี้จะคิดดอกเบี้ยในระหว่างที่เจ้าหนี้บังคับไม่ได้

มาตรา 295 " ข้อความจริงอื่นใด นอกจากที่ระบุไว้ในมาตรา 292 ถึง 294 นั้น เมื่อเป็นเรื่องเท็จถึงตัวลูกหนี้ร่วมกับคนใดก็ยกยอเป็นไปเพื่อคุณและโทษแก่เฉพาะแก่ลูกหนี้คนนั้น เว้นแต่จะปรากฏว่าชัคกัมสภาพแห่งหนี้เอง

ความที่ว่ามานี้ เมื่อจะกล่าวโดยเฉพาะก็คือว่าให้ใ้แก่การให้คำขอกกล่าว การนิคมัก การที่หยิบยกอ้างความผิด การชำระหนี้ขึ้นเป็นหนี้วิสัยแก่ฝ่ายลูกหนี้ร่วมกับคนหนึ่ง กำหนดอายุความ หรือการที่อายุความระงับทุกขุกลอง และการที่สิทธิเรียกร้องเคลื่อนกลืนกันไปกับหนี้สิน "

คำอธิบาย มาตรานี้เป็นเรื่องการอื่นเป็นคุณหรือเป็นโทษของลูกหนี้ร่วมกับคนอื่นโดยถือว่าเป็นเรื่องเฉพาะตัวของลูกหนี้ร่วมกับคนนั้น ไม่ถึงผลถึงลูกหนี้ร่วมกับคนอื่นใด ก็ถ้าเป็นเรื่องข้อความจริงอื่นใดนอกจากเรื่องตั้งที่ไ้ระบุไว้ใน มาตรา 292 ถึง 294 แล้ว เมื่อเป็นเรื่องเท็จถึงตัวลูกหนี้ร่วมกับคนใดก็ยกยอเป็นไปเพื่อคุณและโทษแก่เฉพาะกับลูกหนี้คนนั้นเท่านั้น เว้นแต่จะปรากฏว่าชัคกัมสภาพแห่งหนี้เอง ซึ่งถ้ากรณีที่เป็นการชัคกัมสภาพแห่งหนี้เองก็ถือว่าข้อความจริงตั้งกล่าวนั้นยกยอเป็นไปเพื่อคุณและโทษแก่ลูกหนี้ร่วมกับคนอื่น ๆ ด้วย เช่น ก. และ ข. เป็นลูกหนี้ร่วมในการส่งมอบข่าวสารให้ ค. 100 กระสอบ กำหนดส่งมอบในวันที่ 2 ตุลาคม 2528 ก. มขยหมายให้ ข. เป็นคนหาข่าวสาร ส่วน ก. เป็นคนจัดการในเรื่องเตรียมการขนส่ง ปรากฏว่า ข. ไม่สามารถหาข่าวสารเพื่อส่งมอบได้ตามกำหนด โดยไม่มีข้อแก้ตัวตามกฎหมาย กรณีตั้งกล่าวนี้จะถือว่าทั้ง ก. และ ข. ตกเป็นฝ่ายผิดสัญญาต่อ ค. จะถือว่า ข. ผู้เดียวเป็นผู้ผิดสัญญาไม่ได้ ทั้งนี้เพราะสภาพแห่งหนี้คือการส่งมอบข่าวสาร แต่การแบ่งหน้าที่กันทำเป็นเรื่องราวระหว่างลูกหนี้ร่วมกับตัวเอง

ความตามวรรคสอง ไ้ระบุข้อความจริงบางอย่างไว้ว่า ให้เป็นไปเพื่อคุณและโทษเฉพาะแก่ลูกหนี้ร่วมกับคนนั้น โดยถือเป็นเหตุส่วนตัว ไม่มีผลถึงลูกหนี้ร่วมกับคนอื่นซึ่งมีตั้งต่อไปนี้คือ

(1) การให้คำขอกกล่าว หมายความว่า ถ้าเจ้าหนี้ได้ขอกกล่าวแก่ลูกหนี้ร่วมกับคนใด ก็จะมีผลเฉพาะลูกหนี้ร่วมกับคนที่รับคำขอกกล่าวนั้นเท่านั้น ไม่อาจมีผลถึงลูกหนี้ร่วมกับคนอื่น ๆ ตัวอย่างเช่น การขอกกล่าว (เตือน) ให้ลูกหนี้ร่วมกับคนใดคนหนึ่งชำระหนี้ หากไม่ชำระหนี้

ก็เฉพาะลูกหนี้คนที่ถูกเตือนเท่านั้นที่จะผิดนัดตาม มาตรา 204 วรรคแรก หรือกรณีการบอกกล่าว การโอนหนี้ตามความในมาตรา 306 เป็นต้น

(2) การผิดนัด คือการที่ลูกหนี้รวมคนหนึ่งผิดนัด ย่อมไม่มีผลถึงลูกหนี้รวมคนอื่น ๆ ควบ เช่น ก. และ ข. เป็นลูกหนี้รวมของ ค. ในหนี้เงิน 500 บาท โดยมีกำหนดเวลาชำระหนี้ ไว้ ต่อมา ค. เตือนให้ ก. ชำระหนี้ตามมาตรา 204 วรรคแรก แต่ ก. ไม่ชำระ ก. ย่อมผิดนัด คนเดียว ส่วน ข. ยังไม่ผิดนัด เพราะ ข. ยังไม่ได้รับคำเตือน

(3) การที่หนีบกอย่างความผิด คือถ้าลูกหนี้รวมคนใดใดกระทำให้เกิดความเสียหาย ขึ้นแล้ว ย่อมต้องรับผิดชอบเพียงผู้เดียว ตัวอย่างเช่น ก. และ ข. เป็นลูกหนี้รวมกับจ้างปลูกล้วยानให้ ค. ถ้าเพราะความประมาทเลินเล่อของ ก. ผู้เดียวทำให้กล้วยานทั้งไปทั้งแฉก ค. มีสิทธิที่จะเรียก ให้ ก. รับผิดชอบเพียงคนเดียวเท่านั้น

(4) การชำระหนี้อันเป็นพันธวิสัยแก่ฝ่ายลูกหนี้รวมกับคนอื่น คือหลังจากก่อนหนี้ขึ้นแล้ว ถ้าการชำระหนี้กลายเป็นพันธวิสัยแก่ลูกหนี้รวมคนใดคนหนึ่ง ก็ย่อมเป็นผลแก่ลูกหนี้รวมผู้อื่นคนเดียว เช่น ก. และ ข. เป็นลูกหนี้รวมกับจ้างปลูกล้วยานให้ ค. ต่อมา เกิดอุบัติเหตุ ก. ถูกรถชนจนพิการ ทำงานต่อไปไม่ได้ เช่นนี้ ก. เพียงผู้เดียวเป็นอันหลุดพ้นจากการชำระหนี้ คือปลูกล้วยานให้ ค. (มาตรา 219) ส่วน ข. ยังต้องผูกพันปลูกล้วยานให้ ค. ต่อไป

(5) กำหนดอายุความ ตามมาตรา 193/9 กำหนดว่า " อันสิทธิเรียกร้องอย่างใด ๆ ถ้ามิได้บังคับเสียภายในระยะเวลาอันกฎหมายกำหนดไว้ ท่านว่าตกเป็นอันขาดอายุความ ห้ามมิให้ฟ้องร้อง " และตามมาตรา 193/29 เมื่อไม่ได้ยกอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้ ท่านว่าศาลจะอ้างอายุความมาเป็นข้อยกฟ้องไม่ได้ " ดังนั้น ถ้ากรณีเจ้าหนี้นำเอาหนี้ที่ขาดอายุความ แล้วมาฟ้องร้อง การที่ลูกหนี้รวมคนใดไม่ยกเอาอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้ก็ต้องถือว่า เป็นเรื่อง เฉพาะตัวลูกหนี้ผู้นั้น ลูกหนี้รวมคนอื่น ๆ ยังมีสิทธิยกอายุความขึ้นต่อสู้ได้

(6) การที่อายุความสะดุดหยุดลง คือการที่ลูกหนี้รวมคนใดคนหนึ่งรับสภาพหนี้นั้น ต่อเจ้าหนี้ (ตามมาตรา 193/14 เช่นควยการทำหนังสือรับสภาพหนี้ให้ หรือช่วยการชำระเงินให้

บางส่วน เป็นอัน ย่อมทำให้อายุความระงับอายุความ หรือกรณีเจ้าหนี้ฟ้องคดีแก่ลูกหนี้รวมคนใดคนหนึ่ง ตามมาตรา 193/14 ก็ย่อมทำให้อายุความระงับอายุความ และตามมาตรา 193/15 กำหนดว่า " เมื่ออายุความระงับอายุความแล้ว ระยะเวลาที่ล่วงไปก่อนนั้นย่อมไม่นับเข้าในอายุความ เมื่อเหตุที่ทำให้อายุความระงับอายุความนั้นสุดสิ้นเวลาใด ท่านให้เริ่มนับอายุความขึ้นใหม่แต่เวลานั้นสืบไป " ทั้งนี้ ถ้าลูกหนี้รวมคนใดใดทำให้อายุความระงับอายุความ ย่อมมีผลเฉพาะตัวลูกหนี้รวมคนนั้นผู้เดียว ไม่มีผลถึงลูกหนี้รวมคนอื่น ๆ ด้วย ตัวอย่างเช่น ก. และ ข. เป็นลูกหนี้รวมของ ค. ในหนี้เงิน 1,000 บาท เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระ ค. ไม่ได้เรียกให้ชำระหนี้ จนเวลาล่วงเลยมาได้ 8 ปี ก. จึงทำการรับสภาพหนี้ให้แก่ ค. เช่นนี้ อายุความที่นับถึงคืบแก่ ก. ย่อมระงับอายุความ และเฉพาะอายุความของ ก. จะต้องเริ่มต้นนับ 10 ปีใหม่ ส่วนของ ข. นั้นเหลืออีกเพียง 2 ปี ค. ก็ก็จะขาดอายุความ

(7) การที่สิทธิเรียกร้องเคลื่อนกลับไปกับหนี้สิน กรณีหนี้เคลื่อนกลับไปนั้นเป็นเรื่องที่บัญญัติไว้ในมาตรา 353 ซึ่งพอสรุปได้ว่าเป็นการที่บุคคลคนใดคนหนึ่งเป็นเจ้าของหนี้และลูกหนี้ในหนี้รายเดียวกัน หนี้จึงเป็นอันระงับกันไปด้วยหนี้เคลื่อนกลับไป ซึ่งถ้าเป็นเรื่องของลูกหนี้รวมคนใดก็ย่อมมีผลเฉพาะลูกหนี้รวมคนนั้น จะไม่มีผลถึงลูกหนี้รวมคนอื่นด้วย ตัวอย่างเช่น ก. และ ข. เป็นลูกหนี้รวมของ ค. ในหนี้เงิน 500 บาท ทนายปรากฏว่า ค. ตาย ก. ได้รับมรดกของ ค. โดยพิทักษ์กรรม หนี้ส่วนของ ก. ที่จะต้องรับผิดชอบ ค. ย่อมระงับหนี้ไปด้วยหนี้เคลื่อนกลับไป แต่ก็เป็นเรื่องเฉพาะตัวของ ก. เท่านั้น ดังนั้น ก. ในฐานะผู้รับมรดกของ ค. จึงมีสิทธิที่จะเรียกร้องให้ ข. ชำระหนี้ในส่วนที่ของ ข. ให้แก่ ก. ได้

ที่กล่าวมาข้างต้น ข้อ (1) ถึง (7) นั้น เป็นเหตุส่วนตัวตามที่กำหนดไว้ในวรรคสองของมาตรา 295 ซึ่งเป็นเรื่องทีกล่าวไว้เป็นพิเศษเพียงบางอย่างเท่านั้น แต่หลักจริง ๆ ของเรื่องนี้อยู่ที่ความในวรรคแรกของมาตรา 295 ซึ่งความเป็นจริงแล้วนอกเหนือจากกรณีตามวรรคสองแล้ว ยังมีเหตุอันถือเป็นการส่วนตัวอย่างอื่นอีกมาก มิได้จำกัดเฉพาะเท่าที่ระบุไว้ในวรรคสองเท่านั้น เช่น กรณีลูกหนี้รวมคนใดคนหนึ่งเข้าทำสัญญาเงินเพราะหลงในกลฉ้อฉล หรือเพราะถูกขมขู่ (ตามมาตรา 164) อันเป็นผลให้สัญญาเงินนั้นตกเป็นโมฆียะ เรื่องดังกล่าวนี้ย่อมเป็น

การส่วนตัว เฉพาะลูกหนี้ร่วมกันคนเดียวในการที่จะขอล้างสัญญาเงินกู้ ไม่อาจมีผลถึงลูกหนี้
ร่วมคนอื่น ๆ ได้

ฎีกา 644/2500 (มาตรา 292, 295) ลูกหนี้ร่วมกัน 3 คนถูกฟ้องในคดีเดียวกัน
2 คนทำสัญญาประนีประนอมยอมความกับเจ้าหนี้แล้ว การนั้นไม่มีผลถึงลูกหนี้อีกคนหนึ่ง ศาลต้อง
พิจารณาคดีระหว่างเจ้าหนี้ลูกหนี้อีกคนหนึ่งนั้นต่อไป

มาตรา 296 " ในระหว่างลูกหนี้ร่วมกันทั้งหลายนั้น ท่านว่าต่างคนต่างต้องรับผิดชอบ
เป็นส่วนเท่า ๆ กัน เว้นแต่จะได้อำนาจไว้เป็นอย่างอื่น ถ้าส่วนที่ลูกหนี้ร่วมกันคนใดคนหนึ่งจะถึง
ชำระหนี้ เป็นอันจะเรียกเอาจากคนอื่นไม่ได้ไซ้ ยังขาดจำนวนอยู่เท่าไร ลูกหนี้คนอื่น ๆ ซึ่งจำ
ต้องออกส่วนตนย่อมก็ต้องรับผิดชอบ แต่ถาลูกหนี้ร่วมกันคนใดเจ้าหนี้ได้ปลดให้หลุดพ้นจากหนี้ร่วมกัน
แล้ว ส่วนที่ลูกหนี้คนนั้นจะถึงต้องชำระหนี้ก็ตกเป็นหนี้แก่เจ้าหนี้ไป "

คำอธิบาย มาตรา 296 เป็นเรื่องความรับผิดชอบในระหว่างผู้ที่เป็นลูกหนี้ร่วมกัน
เองในการที่จะไล่เบียดกันว่าใครจะมีความรับผิดชอบเพียงใดภายหลังเมื่อหนี้กันได้ระงับสิ้นไปแล้ว ซึ่ง
แยกอธิบายได้ดังต่อไปนี้

(1) " ในระหว่างลูกหนี้ร่วมกันทั้งหลายนั้น ท่านว่าต่างคนต่างต้องรับผิดชอบเป็น
ส่วนเท่า ๆ กัน " กล่าวคือ เป็นกรณีที่ไม่มีการตกลงกันไว้ล่วงหน้าเป็นอย่างอื่น จึงให้ทุกคน
รับผิดชอบเป็นส่วนเท่า ๆ กัน ตัวอย่างเช่น ก. ข. ค. เป็นลูกหนี้ร่วมกัน กู้เงินจาก ง. ไป 600 บาท
ถ้า ก. คนเดียวชำระหนี้ให้ ง. ไป 600 บาท เช่นนี้ ถ้ามีใครตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น ก. ข. ค.
ย่อมต้องรับผิดชอบเป็นส่วนเท่า ๆ กัน คือคนละ 200 บาท ดังนั้น ก. จึงมีสิทธิไล่เบียดเอาจาก ข.
และ ค. ได้คนละ 200 บาท

ฎีกา 359/2509 ผู้ค้าประกันร่วมกัน 2 คน เมื่อผู้ค้าประกันคนหนึ่งไ้ชำระหนี้
ทั้งหมดแทนลูกหนี้ไป ยอมรับช่วงสิทธิของเจ้าหนี้ ไล่เบียดเอากับผู้ค้าประกันอีกคนหนึ่งได้ถึงหนึ่ง
ตาม ป.พ.พ. มาตรา 229 (3) และมาตรา 296

(2) " เว้นแต่จะตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น " กล่าวคือ กรณีที่มีการตกลง ความรับผิดชอบในระหว่างลูกหนี้รวมกันไว้เป็นประการอื่น คือไม่ใช่รับผิดชอบเป็นส่วนเท่า ๆ กันตาม ข้อ (1) แล้ว ก็ให้เดินไปตามนั้น เช่นตามตัวอย่างข้างต้นในข้อ (1) ถ้าหาก ก. ข. ค. โต้ตกลงกันไว้ล่วงหน้าว่าให้ ก. รับผิดชอบ 100 บาท ข. รับผิดชอบ 200 บาท และ ค. รับผิดชอบ 300 บาท ทั้งนี้ เมื่อ ก. ชำระหนี้ไปแล้วทั้ง 600 บาทให้แก่ ง. ก. ย่อมได้เบี้ยเอาจาก ข. ได้ 200 บาท และจาก ค. ได้ 300 บาท เป็นต้น นอกจากนี้แล้วการกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น นั้นอาจเป็นไปโดยผลของกฎหมายก็ได้ เช่นกรณีตามมาตรา 432 วรรคสาม

ข้อสังเกต ตามที่กล่าวมาข้างต้นในข้อ (1), (2) นั้น เป็นเพียงเรื่องความ รับผิดชอบในระหว่างลูกหนี้รวมด้วยกันเองเท่านั้น ไม่มีผลผูกพันถึงเจ้าหนี้ สิทธิของเจ้าหนี้ยังคง มีสิทธิเก็บค่าที่บัญญัติไว้ในมาตรา 291 ในกรณีที่เรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ขึ้นจริง

(3) " ถ้าส่วนที่ลูกหนี้รวมกันคนใดคนหนึ่งจะชำระหนี้ เป็นอันจะเรียกเอาจาก คนนั้นไม่ได้ไซ้ ยังขาดจำนวนอยู่เท่าไร ลูกหนี้คนอื่น ๆ ซึ่งจำต้องออกส่วนค้ำยนั้นก็ต้องรับไซ้ " กล่าวคือ ในการไต่เบียดกันนั้น ถ้าส่วนเฉลี่ยของลูกหนี้รวมคนใดคนหนึ่งซึ่งเขาต้องรับผิดชอบ เป็น อันจะเรียกเอาไม่ได้ ลูกหนี้รวมคนอื่นที่เหลือก็ต้องแบ่งเฉลี่ยกันตามส่วนของความรับผิดชอบ ตัวอย่างเช่น ก. ข. ค. เป็นลูกหนี้รวมของ ง. ในหนี้เงิน 600 บาท ก. ชำระหนี้ให้ ง. ไป ทั้ง 600 บาท ถ้าไม่มีการตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น ก. ย่อมได้เบี้ยจาก ข. และ ค. ได้คนละ 200 บาท แต่ถ้า ข. ใ้ถูกศาลพิพากษาให้เป็นคนล้มละลาย หรือ หายสาบสูญไป หรืออาจตาย ไป โดยไม่มีทรัพย์สินสิ่งใดอยู่เลย เรายัง ส่วนของ ข. ที่เป็นส่วนอันจะเรียกเอาไม่ได้ ก. และ ค. ก็ต้องแบ่งเฉลี่ยช่วยกันออกไปตามส่วน คือ คนละ 100 บาท รวมกับความรับผิดชอบอีกคนละ 200 บาท จึงเป็นคนละ 300 บาท ก. จึงได้เบี้ยเอาจาก ค. ได้ 300 บาท

(4) " แต่ถ้าลูกหนี้รวมกันคนใดเจ้าหนี้ได้ปลดหนี้ลูกหนี้จากหนี้อันรวมกันนั้นแล้ว ส่วนที่ลูกหนี้คนนั้นจะพึงต้องชำระหนี้ก็ตกเป็นพับแก่เจ้าหนี้ไป " หมายความว่า ถ้าเจ้าหนี้ได้ ปลดหนี้ให้แก่ลูกหนี้รวมคนใด ส่วนที่ลูกหนี้รวมคนนั้นจะพึงต้องชำระก็เป็นอันว่าเจ้าหนี้จะไป

เรียกเขาไม่ได้ คือตกเป็นหนี้แก่เจ้าหนี้ไป ตัวอย่างเช่น ก. ข. ค. เป็นลูกหนี้ร่วมของ ง. ในหนี้เงิน 600 บาท ถ้า ง. ปลดหนี้ให้ ก. ข. และ ค. ย่อมได้รับประโยชน์ตามส่วนของ ก. ที่ปลดหนี้ตามมาตรา 293 คือเท่ากับ 200 บาท ง. จึงมีสิทธิเรียกให้ ข. หรือ ค. ชำระหนี้ให้แก่ตนได้ 400 บาท และถ้า ข. ชำระหนี้ 400 บาทให้ ง. ไปแล้ว ข. ย่อมจะไล่เบี้ยจาก ค. โทคนเดียว 200 บาท จะไปไล่เบี้ยเขาจาก ก. อีกไม่ได้ เพราะในส่วนของ ก. ได้รับการปลดหนี้ไปแล้ว

มาตรา 297 " ถ้าในสัญญาอันหนึ่งอันใดมีบุคคลหลายคนร่วมกันผูกพันกันในอันจะกระทำการชำระหนี้ไซ้ หากกรณีเป็นที่สงสัย ท่านว่าบุคคลเหล่านั้นจะต้องรับผิดชอบอย่างเป็นลูกหนี้ร่วมกัน แม้ถึงว่าเป็นการอันจะแบ่งกันชำระหนี้ได้ "

คำอธิบาย มาตรานี้เป็นเรื่องที่มีบุคคลหลายคนได้เข้าร่วมกันผูกพันกันในสัญญาอันเดียวกัน เมื่อมีข้อสัญญาว่าบุคคลเหล่านั้นยอมผูกพันร่วมกัน กรณีจึงไม่เป็นที่สงสัยว่าบุคคลเหล่านั้นจะไม่ไ้ลูกหนี้ร่วม แต่เนื่องจากที่อันบุคคลดังกล่าวได้ผูกพันกันอยู่นั้น เป็นการอันจะแบ่งกันชำระหนี้ได้ ด้วยเหตุนี้หากกรณีเป็นที่สงสัย กล่าวคือ บุคคลเหล่านั้นอาจโต้แย้งว่า เมื่อเป็นเป็นการอันจะแบ่งกันชำระหนี้ ก็ควรที่จะต่างคนต่างที่จะรับผิดชอบเพียงส่วนเท่า ๆ กัน โดยไม่ต้องรับผิดชอบชำระหนี้อย่างสิ้นเชิง เมื่อเกิดกรณีเป็นที่สงสัยเช่นว่านี้ มาตรา 297 จึงได้กำหนดหลักไว้ว่าบุคคลเหล่านั้นจะต้องรับผิดชอบอย่างเป็นลูกหนี้ร่วมกัน (ตามมาตรา 291) จะมาแบ่งกันชำระเป็นส่วน ๆ ไม่ได้ ตัวอย่างเช่น ก. ข. ค. ได้เงิน ง. ไป 600 บาท โดยมีข้อสัญญากันว่าจะรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วมกัน ทั้งนี้เมื่อถึงกำหนดชำระ ง. ย่อมมีสิทธิที่จะเรียกให้ ก. ข. หรือ ค. คนใดคนหนึ่งชำระหนี้ทั้ง 600 บาทก็ได้ โดยลูกหนี้แต่ละคนไม่มีสิทธิที่จะโต้แย้งว่า หนี้ดังกล่าวเป็นหนี้อันแบ่งกันชำระได้ จึงขอแบ่งกันชำระเพียงคนละ 200 บาท เหนือไม่อาจทำได้ ลูกหนี้ทุกคนจะต้องรับผิดชอบในฐานะเป็นลูกหนี้ร่วม

ข้อสังเกต มาตรา 297 นี้ไม่ขัดกับมาตรา 290 และต่างกัน กล่าวคือ มาตรา 290 นั้น เป็นเรื่องหนี้ที่แบ่งกันชำระได้ โดยมีบุคคลหลายคนเป็นลูกหนี้ เมื่อกรณีเป็นที่สงสัยว่า

บุคคลเหล่านั้น เป็นลูกหนี้ร่วมกันหรือไม่แล้ว จะถือว่าเขาเป็นลูกหนี้ร่วมกันไม่ได้

มาตรา 298 " ถ้าบุคคลหลายคนมีสิทธิเรียกร้องการชำระหนี้ โดยท่านเองซึ่งแต่ละคนอาจจะเรียกให้ชำระหนี้สิ้นเชิงได้ไซ้ร แต่ถึงว่าลูกหนี้จำต้องชำระหนี้สิ้นเชิงแต่เพียงครั้งเดียว (กล่าวคือเจ้าหนี้ร่วมกัน) ก็คือ ท่านว่าลูกหนี้จะชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้แต่ละคนใดคนหนึ่งก็ได้ก็ตามแต่ จะเลือก ความชอบให้ไซ้บังคับได้ แม้ทั้งที่เจ้าหนี้คนหนึ่งจะไต่ฟ้องเรียกชำระหนี้ไว้แล้ว "

คำอธิบาย ก่อนอื่นขออธิบายก่อนว่า การเป็นเจ้าหนี้ร่วมกันเกิดขึ้นได้อย่างไร การเป็นเจ้าหนี้ร่วมอาจเกิดขึ้นได้ (1) โดยนิติกรรมสัญญา คือโดยการทำสัญญากันในระหว่างลูกหนี้ เช่น ก. ข. เป็นเจ้าหนี้ร่วมให้ ง. ๑๐๐ บาทไป, นอกจากนี้เกี่ยวกับการฝากเงินธนาคาร สามีอาจฝากเงินโดยใส่ชื่อภรรยาลงในฐานะเป็นเจ้าหนี้ร่วมผู้ฝากด้วย เพื่อให้ภรรยาได้มีสิทธิถอนเงินได้สะดวกโดยลำพัง¹ ทั้งนี้โดยถือว่าทั้งสามีและภรรยาในฐานะเป็นเจ้าหนี้ร่วมของธนาคาร ทั้งคู่จึงต่างมีสิทธิที่จะถอนเงินได้ทั้งหมดสิ้นเชิง (2) โดยผลของกฎหมาย เช่น สามีภรรยาจดทะเบียนเป็นสินสมรสใหญ่ขึ้นไปโดยเสนหา ทนายผู้รับนั้นได้ประพฤตินั้นคุณ อันเป็นเหตุให้เรียกถอนคืนการให้ไต่ความมาตรา 531 เช่นนี้โดยผลของกฎหมาย สามีและภรรยา จึงเป็นเจ้าหนี้ร่วมคนใดคนหนึ่งจึงมีสิทธิที่จะเรียกคืนการให้ไต่²

ตามมาตรา 298 ได้กำหนดลักษณะสำคัญของการเป็นเจ้าหนี้ร่วมไว้ว่า ประการแรก เจ้าหนี้ร่วมกันแต่ละคนมีสิทธิเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้สิ้นเชิงได้ ตัวอย่างเช่น ก. ข. ค. เป็นเจ้าหนี้ร่วม ให้ ง. ๑๐๐ บาทไป ทั้งนี้ เจ้าหนี้แต่ละคนไม่ว่าจะเป็น ก. ข. หรือ ค. ย่อมมีสิทธิเรียกให้ ง. ชำระหนี้สิ้นเชิงแก่ตนได้ แต่ขอสำคัญลูกหนี้จำต้องชำระหนี้สิ้นเชิงแต่เพียงครั้งเดียวเท่านั้น กล่าวคือ ถ้า ง. ใ้ชำระหนี้ทั้ง 600 บาท ให้แก่เจ้าหนี้ร่วมคนใดไปแล้ว เจ้าหนี้ร่วมคนอื่น ๆ ก็ไม่มีสิทธิเรียกจากลูกหนี้ได้อีก ประการที่สอง สิทธิของลูกหนี้คือ ลูกหนี้มีสิทธิ

¹ ศาสตราจารย์ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, เรื่องเดียวกัน, หน้า 1218.

² ศาสตราจารย์ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, เรื่องเดียวกัน, หน้า 1219.

ที่จะชำระให้แก่เจ้าหนี้รวมคนใดก็ได้ตามแต่จะเลือก แม้ทั้งที่เจ้าหนี้คนหนึ่งจะไต่ฟ้องเรียกชำระหนี้ไปแล้ว ตามตัวอย่างข้างต้น เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระแล้ว ง. ลูกหนี้มีสิทธิที่จะเลือกชำระหนี้ให้แก่ ก. ข. หรือ ค. คนใดคนหนึ่งก็ได้ ตามแต่ ง. จะเลือก ซึ่งเมื่อชำระหนี้แล้ว ย่อมเป็นผลให้หนี้ระงับสิ้นไป แม้ว่าเจ้าหนี้คนหนึ่ง เช่น ก. ไต่ฟ้องคดีเรียกให้ ง. ชำระหนี้ไปแล้วก็ตาม ง. ก็ยังมีสิทธิที่จะเลือกชำระให้เจ้าหนี้รวมคนอื่น ๆ คือ ข. หรือว่า ค. ก็ได้

ฎีกา 2372/2524 ฝ่ายผู้ขายมีสองคนและเป็นเจ้าหนี้รวมกัน จำเลยซึ่งเป็นลูกหนี้มีสิทธิที่จะชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้คนใดคนหนึ่งก็ได้ ตาม ป.พ.พ. มาตรา 298

ฎีกา 426/2526 สิทธิเรียกร้องค่าชดเชยซึ่งนายจ้างต้องจ่ายให้แก่ลูกจ้างเมื่อเลิกจ้างเป็นสิทธิอย่างหนึ่งซึ่งถือได้ว่าเป็นมรดก ย่อมตกทอดแก่โจทก์ซึ่งเป็นทายาทของลูกจ้างผู้ถึงแก่กรรมได้ สิทธิเรียกร้องค่าชดเชยที่ทายาททุกคนมีสิทธิเรียกร้องการชำระหนี้ โดยท่านองซึ่งแต่ละคนอาจจะเรียกให้ชำระหนี้สิ้นเชิงได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา 298 โจทก์เป็นทายาทคนหนึ่งของลูกจ้างผู้ถึงแก่กรรม จึงมีสิทธิเรียกร้องค่าชดเชยทั้งหมดจากจำเลยได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากทายาทอื่น

มาตรา 299 " การที่เจ้าหนี้รวมกันคนหนึ่งกับอีกคนหนึ่ง ย่อมเป็นโทษแก่เจ้าหนี้คนอื่น ๆ ด้วย

ถ้าสิทธิเรียกร้อง และหนี้สินนั้น เป็นอัน แกล้งโอนกันไปในเจ้าหนี้รวมกันคนหนึ่ง สิทธิของเจ้าหนี้คนอื่น ๆ อันมีต่อลูกหนี้ก็ย่อมเป็นอันระงับสิ้นไป

นอกจากนี้ ท่านให้เหตุผลถึงแห่งมาตรา 292, 293 และ 295 มาในบังคับด้วย โดยอนุโลม กล่าวโดยเฉพาะก็คือ เมื่เจ้าหนี้รวมกันคนหนึ่งจะโอนสิทธิเรียกร้องให้แก่บุคคลอื่นไป ก็หากกระทบกระทั่งถึงสิทธิของเจ้าหนี้คนอื่น ๆ ด้วยไม่ "

คำอธิบาย มาตรา 299 มีผลถึงผลของการเป็นเจ้าหนี้รวม อันเป็นผลระหว่างเจ้าหนี้รวมกับลูกหนี้ ความตามวรรคแรก ผลแห่งการที่เจ้าหนี้รวมกันคนใดคนหนึ่งกับอีกคนหนึ่งยอม

เป็นโหนกแก่เจ้าที่รวมคนอื่น ๆ ค่าย ทั้งนี้ก็เพราะสืบเนื่องมาจากหลักในมาตรา 298 ที่ว่า
ในกรณีของเจ้าที่รวมกัน ผู้เป็นลูกหนี้มีสิทธิที่จะเลือกชำระหนี้ให้แก่เจ้าที่คนใดก็ได้ ทั้งนี้
ถ้าเจ้าที่คนใดคนหนึ่ง (มาตรา 207) จึงถือว่าเป็นผลถึงเจ้าที่คนอื่น ๆ ค่าย เพราะลูกหนี้
มีสิทธิที่จะชำระหนี้ให้แก่เจ้าที่คนใดก็ได้

วรรคสอง เป็นเรื่องข้อแห่งการที่หนี้เกิดเชื่อมกันไปในตัวเจ้าที่รวมกัน
คนใดคนหนึ่ง สิทธิของเจ้าที่คนอื่น ๆ อันมีต่อลูกหนี้ก็ย่อมเป็นอันระงับสิ้นไป เหตุผลของเรื่อง
นี้ที่ท่านเองเกี่ยวกับความวรรคแรก คือเป็นผลสืบเนื่องมาจากหลักที่ว่า ลูกหนี้มีสิทธิที่จะเลือก
ชำระหนี้ให้แก่เจ้าที่รวมคนใดก็ได้อันเป็นผลให้หนี้ระงับ ตัวอย่างเช่น ก. ข. ค. เป็นเจ้าที่
รวม ให้ ง. ฎ. เงินไป 600 บาท ต่อมา ก. ตาย และ ง. เป็นผู้รับมรดกทั้งหมดของ ก. โดย
พันธกรรม เช่นนี้ สิทธิเรียกร้องหนี้เงิน 600 บาทจึงตกอยู่ที่คน ๆ เดียวกันคือ ง.
จึงเป็นอันเชื่อมกันไปตามมาตรา 353 และเป็นผลให้หนี้ระงับสิ้นไป ผลอันนี้ทำให้ ข. และ
ค. หมดสิทธิที่จะเรียกร้องเอาจาก ง. อีกต่อไป เพราะถือว่าสิทธิของ ข. และ ค. เป็นอันระงับสิ้น
ไปค้าย ตามมาตรา 299 วรรคสอง

ความสามวรรคสามของมาตรา 299 แยกอธิบายไว้ดังนี้คือ

(1) กรณีให้นำมาตรา 292 มาใช้บังคับโดยอนุโลมนั้น หมายความว่า ถ้าลูกหนี้
ได้ชำระหนี้ให้แก่เจ้าที่รวมคนใดคนหนึ่งแล้ว หรือกรณีได้กระทำการไต่แทนการชำระหนี้ หรือ
ได้วางทรัพย์สินแทนการชำระหนี้ หรือได้มีการหักลบยอดหนี้กับเจ้าที่รวมคนใดคนหนึ่งไปแล้ว ย่อม
มีผลทำให้ลูกหนี้เป็นอันหลุดพ้นจากหนี้ไป เจ้าที่รวมคนอื่น ๆ จะมาเรียกอีกไม่ได้ แต่กรณีของ
มาตรา 292 วรรคสองนั้น ไม่อาจอนุโลมใช้ได้เพราะไม่มีกรณีที่เป็นไปได้

(2) กรณีให้นำมาตรา 293 มาใช้บังคับโดยอนุโลม หมายความว่า การที่เจ้าที่
รวมคนใดคนหนึ่งปลดหนี้ให้แก่ลูกหนี้ย่อมเป็นโหนกแก่เจ้าที่รวมคนอื่น ๆ ค่าย เพียงเท่าส่วนของเจ้าที่
ที่ปลดหนี้ให้ ตัวอย่างเช่น ก. ข. ค. เป็นเจ้าที่รวมให้ ง. ฎ. เงินไป 600 บาท ถ้า ก.

¹ ศาสตราจารย์ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, เรื่องเดียวกัน, หน้า 1224.

ไต่ถามคดีให้ ง. เฉพาะส่วนของตนแล้ว ย่อมเป็นโทษแก่ ข. และ ค. เพียงเท่าส่วนที่เป็นสิทธิ
ของ ก. คือ 200 บาท (ตามมาตรา 300) ข. และ ค. จึงมีสิทธิเรียกร้องจาก ง. อีกเพียง
400 บาท แต่อย่างไรก็ตาม อาจมีการตกลงกันเป็นอย่างอื่นไต่ถามความหมายของมาตรา
293

(3) กรณีให้นำมาตรา 295 มาใช้บังคับโดยอนุโลม หมายความว่า เมื่อเกิดกรณี
ใดกรณีหนึ่งซึ่งบัญญัติเอาไว้ในมาตรา 295 แก่เจ้าหนี้รวมคนใดคนหนึ่ง ก็ย่อมเป็นไปเพื่อคุณและ
โทษแก่เฉพาะเจ้าหนี้รวมคนนั้นเท่านั้น ถือเป็นการส่วนตัว ไม่มีผลถึงเจ้าหนี้รวมคนอื่น ๆ ด้วย
เช่น เรื่องการให้คำบอกกล่าว การฉันทัด ฯลฯ เป็นต้น ตัวอย่างเช่น ก. ข. ค. เป็นเจ้าหนี้
รวม ให้ ง. ฎ. เงินไป 600 บาท โดยมีข้อกำหนดเวลาชำระหนี้เอาไว้ ถ้าปรากฏว่า ก. แต่
เพียงผู้เดียวเต็มใจให้ ง. ชำระหนี้ และ ง. ไม่ชำระ ง. จึงฉันทัด (มาตรา 204 วรรคแรก)
ย่อมถือว่า ง. ฉันทัดต่อ ก. เจ้าหนี้เพียงผู้เดียว มิได้ฉันทัดต่อ ข. และ ค. ด้วย เพราะถือว่า
เป็นการส่วนตัวของเจ้าหนี้รวมแต่ละคน ขอควรสังเกตเฉพาะเรื่องของหนี้เกลื่อนกลืนกันนั้นมี
บัญญัติไว้แล้วในมาตรา 299 วรรคสอง ความในวรรคสองของมาตรา 295 จึงไม่ต้องนำมาอนุโลม
ใช้ในกรณีดังกล่าวนี้

(4) ประการสุดท้าย ที่กำหนดว่า " กล่าวโดยเฉพาะก็คือ แม้เจ้าหนี้รวมกัน
คนหนึ่งจะโอนสิทธิเรียกร้องให้แก่บุคคลอื่นไป ก็หากกระทบกระทั่งถึงสิทธิของเจ้าหนี้คนอื่น ๆ ด้วย
ไม่ " หมายความว่า ในกรณีที่เจ้าหนี้รวมกันคนใดคนหนึ่งได้โอนสิทธิเรียกร้องของตนไปให้แก่
บุคคลอื่น ไม่ว่าจะเป็นการโอนโดยสัญญา (มาตรา 303) หรือการโอนโดยผลของกฎหมาย เช่น
กรณีของทายาทผู้รับมรดกของผู้เป็นเจ้าหนี้รวมคนใดคนหนึ่งก็ตาม ผลก็คือ ผู้รับโอนจะเข้ามาเป็น
เจ้าหนี้รวมแทนเจ้าหนี้เดิม (แทนผู้ที่โอน) โดยจะอยู่ในฐานะเช่นเดียวกับเจ้าหนี้คนเดิม ซึ่งเป็น
ไปตามหลักทั่วไปที่ว่าผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน การโอนดังกล่าวจึงไม่มีผลกระทบกระทั่งถึงสิทธิ
ของเจ้าหนี้รวมคนอื่น ๆ

มาตรา 300 " ในระหว่างเจ้าหนี้รวมกันนั้น ท่านว่าต่างคนจะขอที่จะได้รับชำระหนี้
เป็นส่วนเท่า ๆ กัน เว้นแต่จะได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น "

คำอธิบาย มาตรานี้เป็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหนี้ร่วมกันเองในการที่จะได้เบียดแบ่งส่วนกัน ซึ่งเป็นผลที่เกิดขึ้นหลังจากการที่เจ้าหนี้ร่วมกันได้ร่วมกันฟ้องคดีแล้ว รวมทั้งกรณีที่มีเจ้าหนี้ร่วมกันไปโดยประการอันควย เช่น การหักกลบหนี้, หนี้เกิดขึ้นกัน เป็นต้น ซึ่งเมื่อเป็นผลทำให้เจ้าหนี้ร่วมกันไปแล้ว เจ้าหนี้ร่วมคนอื่นจึงขอที่จะใช้สิทธิเรียกเอาส่วนของตนได้ ตามมาตรา 300 ได้กำหนดไว้ว่า ถ้าไม่มีข้อตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่นแล้ว เจ้าหนี้ร่วมทุกคนก็ขอที่จะได้รับชำระหนี้เป็นส่วนเท่า ๆ กัน ตัวอย่างเช่น ก. ข. ค. เป็นเจ้าหนี้ร่วมให้ ง. เงินไป 600 บาท ง. ได้ชำระหนี้ให้ ก. ไป 600 บาท ดังนี้ หากเจ้าหนี้ร่วมมีข้อตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น ทุกคนก็มีสิทธิได้รับชำระหนี้คนละ 200 บาท ข. และ ค. จึงมีสิทธิเรียกเอาจาก ก. ได้คนละ 200 บาท แต่หากได้มีการตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่นก็ให้เป็นไปตามนั้น

คำถามทายมาตรา

คำถาม ก. ข. ค. เป็นเจ้าหนี้ร่วมในเงิน 300 บาท โดยมี ง. เป็นลูกหนี้ ทนาย ก. ตาย และ ก. ได้เป็นทายาทผู้รับมรดกทั้งหมดของ ง. เพียงผู้เดียวโดยพินัยกรรม ขยายทราบว่า ข. และ ค. จะมีสิทธิเรียกร้องหนี้รายนี้จากกองมรดกของ ง. ได้หรือไม่ และในระหว่างเจ้าหนี้ร่วมกัน ใครจะมีสิทธิเรียกร้องเอาส่วนของตนจากใครได้บ้างหรือไม่

คำตอบ ถือว่าสิทธิเรียกร้องและหนี้สินรายนี้เป็นอันเกิดขึ้นแก่กันไปในตัว ก. เจ้าหนี้ร่วมคนหนึ่ง ที่มีเจ้าหนี้ร่วมกัน (มาตรา 353) ข. และ ค. จึงไม่มีสิทธิเรียกร้องหนี้รายนี้จากกองมรดกของ ง. ได้ (ตามมาตรา 299 วรรคสอง) การที่หนี้เกิดขึ้นแก่กันไปในตัว ก. ก็มีผลเท่ากับว่า ก. ได้รับชำระหนี้จาก ง. ได้เหมือนกัน ข. และ ค. จึงมีสิทธิเรียกเอาส่วนของตนจาก ก. ได้คนละ 100 บาท (ตามมาตรา 300)

มาตรา 301 " ถ้าบุคคลหลายคนเป็นหนี้กันจะแบ่งกันชำระหนี้ได้ ท่านว่าบุคคลเหล่านั้นต้องรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วมกัน "

คำอธิบาย มาตรานี้เป็นเรื่องหนี้อันจะแบ่งกันชำระมิได้ เมื่อมีบุคคลหลายคนเป็นลูกหนี้ในหนี้รายมืออยู่ แมว่าบุคคลเหล่านั้นจะมิได้ตกลงผูกพันเป็นลูกหนี้ร่วมกันก็ตาม มาตรานี้ก็กำหนดควาใหญ่คละเหล่านั้นต้องรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วมกัน หนี้อันจะแบ่งกันชำระมิได้ (1) อาจจะได้เกิดจากสภาพแห่งทรัพย์สินซึ่งเป็นวัตถุแห่งการชำระหนี้เช่น เสน ก. และ ข. ทำสัญญาขายช้างให้ ค. หนึ่งเชือก โดยสภาพของทรัพย์สินคือช้างนั้นย่อมไม่อาจแบ่งแยกเพื่อชำระหนี้ได้ จำเป็นต้องส่งมอบให้ทั้งตัว (2) อาจจะได้เกิดจากผลของกฎหมายเช่นกรณีตามมาตรา 1118 กำหนดเอาไว้ว่า " อันผู้หนึ่ง ท่านว่าจะแบ่งแยกหาได้ไม่ ... " ดังนั้น ถ้าสมมุติมีคนหลายคนเป็นเจ้าของหุ้นอยู่และต้องการจะขายหุ้นของตน ผู้หนึ่งก็ไม่อาจจะแบ่งแยกเพื่อชำระหนี้ได้ หรือ (3) อาจจะได้เกิดโดยเจตนาของคู่กรณี เช่น ก. และ ข. ทำสัญญารับจ้างปลูกบ้านให้ ค. แม้ในสัญญาไม่ใคร่ระบุว่า เป็นลูกหนี้ร่วมกัน แต่ตามเจตนาของคู่กรณีและโดยลักษณะของสัญญา จึงเป็นหนี้อันจะแบ่งกันชำระไม่ได้ จะต้องรวมมือกันสร้างและรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วม เมื่อปรากฏว่ามีบุคคลหลายคนเป็นหนี้ อันจะแบ่งกันชำระไม่ได้ดังกล่าวนี้นี้ จึงต้องถือว่าบุคคลเหล่านั้นจะต้องรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วมกัน การเป็นลูกหนี้ร่วมกันในกรณีนี้จึงเป็นเพราะหนี้เป็นหนี้อันจะแบ่งกันชำระมิได้ มิใช่เป็นลูกหนี้ร่วมกันเพราะข้อสัญญาหรือข้อกำหนดให้ เป็นลูกหนี้ร่วมกันอย่างกรณีของมาตรา 291 อย่างไรก็ตาม เมื่อผลตามมาตรา 301 กำหนดควา ใหญ่คละเหล่านั้นต้องรับผิดชอบร่วมกันอย่างลูกหนี้ร่วมแล้วจึงจำเป็นต้องนำบทบัญญัติในเรื่องลูกหนี้ร่วมตามมาตรา 291 ถึง 295 มาใช้บังคับในกรณีดังกล่าวนี้ด้วยในลักษณะที่เหมือนกันทุกประการ

มาตรา 302 " ถ้าการชำระหนี้เป็นการอันจะแบ่งกันชำระมิได้และมีบุคคลหลายคนเป็นเจ้าหนี้ ถ้าบุคคลเหล่านั้นมิได้เป็นเจ้าหนี้ร่วมกันไซ้ ท่านว่า ลูกหนี้ได้แต่ละชำระหนี้ให้โดยประโยชน์ แก่บุคคลเหล่านั้นทั้งหมดด้วยกัน และเจ้าหนี้แต่ละคนจะเรียกชำระหนี้ได้ก็แต่เพื่อประโยชน์ด้วยกันหมดทุกคนเท่านั้น อนึ่ง เจ้าหนี้แต่ละคนจะเรียกให้ลูกหนี้วางทรัพย์สินที่เป็นหนี้ไว้เพื่อประโยชน์แห่งเจ้าหนี้หมดทุกคนด้วยกันก็ได้ หรือถ้าทรัพย์สินไม่ควรแก่การจะวางไว้ ก็ให้ส่งแก่ผู้พิทักษ์ทรัพย์สินซึ่งศาลจะไต่ตั้งแต่งตั้ง

นอกจากนี้ ข้อความจริงใดที่เข้าถึงเจ้าหนี้คนหนึ่งเท่านั้น หากเป็นไปได้คุณหรือ โทมแก่เจ้าหนี้คนอื่น ๆ คุยไม่ "

คำอธิบาย มาตรา 302 เป็นเรื่องหนี้อันจะแบ่งกันชำระมิได้เหมือนกัน แต่เป็นกรณีของการที่มีบุคคลหลายคนเป็นเจ้าหนี้ในหนี้นั้น โดยที่เขาไม่ได้เป็นเจ้าหนี้ร่วมกัน และในมาตรา 302 นี้ก็มีบัญญัติให้เจ้าหนี้เหล่านั้นเป็นเจ้าหนี้ร่วมกัน ผลบังคับจึงมีอยู่ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 302 กล่าวคือ ถ้าการชำระหนี้เป็นอันจะแบ่งกันชำระมิได้ และมีบุคคลหลายคนเป็นเจ้าหนี้ ถ้าบุคคลเหล่านั้นมิได้เป็นเจ้าหนี้ร่วมกัน ท่านว่าลูกหนี้ได้แต่จะชำระหนี้ให้ใครประโยชน์แก่บุคคลเหล่านั้นทั้งหมดด้วยกัน และเจ้าหนี้แต่ละคนจะเรียกชำระหนี้ได้แก่เพื่อใครประโยชน์ด้วยกันหมดทุกคนเท่านั้น ตัวอย่างเช่น ก. และ ข. ซึ่งมาจาก ค. โดยมีข้อตกลงเป็นเจ้าหนี้ร่วมกัน ดังนั้น ก. และ ข. จึงไม่ใช่เจ้าหนี้ร่วมจึงไม่มีสิทธิตามมาตรา 298 ก. หรือ ข. จึงไม่มีสิทธิเรียกให้ ค. ส่งมอบมาให้แก่ตนได้เพียงลำพัง นอกจากจะเพื่อประโยชน์ด้วยกันทั้งสองคน และ ค. จะต้องชำระหนี้ให้แก่ ก. และ ข. ด้วยกันเท่านั้น หรืออาจชำระให้ ก. คนเดียวก็ได้ ข. ยินยอมช่วยในกรณีถ้าเจ้าหนี้ไม่อาจตกลงกันได้ เจ้าหนี้แต่ละคนก็อาจจะเรียกให้ลูกหนี้วางทรัพย์สินไว้ ณ สำนักงานวางทรัพย์สินเพื่อประโยชน์แห่งเจ้าหนี้หมดทุกคนด้วยกันก็ได้ หรือถ้าทรัพย์สินไม่ควรแก่การจะวางไว้ ก็ให้ส่งแก่ผู้พิทักษ์ทรัพย์สินซึ่งศาลจะไต่ตั้งแต่งตั้ง

ฎีกา 1809, 1810/2523 คำอุปการะเลี้ยงดูบุตรมีต่ออัยการคดีนั้น เป็นหนี้ที่จะแบ่งกันชำระมิได้ เมื่ออัยการฟ้องจำเลยที่ฆ่าละเมิดบุตรถึงตาย เรียกค่าชดเชยอุปการะ บ่อนมีสิทธิเรียกค่าอุปการะเลี้ยงดูได้ทั้งหมดเพื่อประโยชน์แก่ภริยาซึ่งเป็นเจ้าหนี้ด้วย แม้อัยการได้รับมอบอำนาจจากมารดาให้ฟ้องก็ตาม

ตามวรรคสอง หมายความว่า เมื่อเจ้าหนี้หลายคนเหล่านั้นตามวรรคแรกไม่ได้เป็นเจ้าหนี้ร่วมกัน ดังนั้น ข้อความจริงใดที่เข้าถึงเจ้าหนี้คนหนึ่งเท่านั้น ก็จะไม่เป็นคุณหรือเป็นโทษแก่เจ้าหนี้คนอื่น ๆ คุย บ่อน เป็นคุณหรือโทษแก่เจ้าหนี้คนนั้นเท่านั้น และจะนำความตามมาตรา 299 วรรคแรกและสองมาใช้บังคับไม่ได้

หมวด 4 โอนสิทธิเรียกร้อง

มาตรา 303 " สิทธิเรียกร้องนั้นท่านว่าจะทิ้งโอนกันได้ เว้นไว้แต่สภาพแห่งสิทธินั้นเองจะไม่เปิดช่องให้โอนกันได้ "

ความที่กล่าวมานี้ย่อมไม่ไร้บังคับ หากคู่กรณีใดแสดงเจตนาเป็นอย่างอื่น การแสดงเจตนาเช่นนั้น ท่านห้ามมิให้ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอกผู้กระทำการโดยสุจริต "

คำอธิบาย มาตรา 303 นี้เป็นเรื่องหลักทั่วไปในการโอนสิทธิเรียกร้อง สิทธิเรียกร้องนั้นโดยทั่วไปย่อมจะโอนกันได้ทั้งสิ้นโดยความตกลงของคู่กรณี (คือผู้โอนกับผู้รับโอน) ไม่ว่าสิทธิเรียกร้องนั้นจะเกิดขึ้นจากมูลหนี้อะไร และไม่ว่าสิทธิเรียกร้องนั้นจะมีวัตถุประสงค์แห่งหนึ่งเป็นการกระทำการหรือคเวนกระทำการหรือเป็นการส่งมอบทรัพย์สินก็ตามสามารถที่จะโอนกันได้ทั้งสิ้น การโอนสิทธิเรียกร้องถือเป็นสิทธิของเจ้าหนี้ที่จะพอใจโอนให้แก่บุคคลผู้ใดก็ได้ โดยไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากลูกหนี้ก็ตาม ถึงแม้ในบางครั้งจะเป็นการขึ้นใจลูกหนี้ก็ตาม ทั้งนี้ก็ด้วยเหตุผลสำคัญที่ว่า ตามกฎหมายนั้นถือว่า หนี้เป็นบุคคลสิทธิ เจ้าหนี้มีสิทธิจะบังคับเอาได้เฉพาะแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้เท่านั้น แต่จะบังคับเอาแก่เนื้อตัวร่างกายของลูกหนี้ไม่ได้ ดังนั้นการโอนสิทธิเรียกร้องอันจะมีผลเป็นการเปลี่ยนตัวเจ้าหนี้ จึงไม่มีผลทำให้ลูกหนี้ต้องรับภาระในหนี้หนักกว่าที่เป็นอยู่เดิม กล่าวคือ เดิมเป็นหนี้กันอยู่อย่างไร เมื่อมีการโอนสิทธิเรียกร้องไปให้บุคคลอื่นหนี้ก็ยังคงเป็นอยู่อย่างเดิมนั้น เพียงแต่เปลี่ยนตัวเจ้าหนี้ไปเท่านั้นเอง ลูกหนี้จึงไม่ได้รับความเสียหายแต่อย่างใด ความในหมวด 4 นี้ ว่าด้วยการโอนสิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้เท่านั้น ไม่ใช่เรื่องการโอนหน้าที่ของลูกหนี้ ตัวอย่างเช่น ก. เป็นเจ้าหนี้ ข. ในหนี้เงิน 1,000 บาท ดังนั้น ก. โอนสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้จาก ข. ให้ ค. ก็ได้ แต่ ข. ลูกหนี้จะโอนหน้าที่ในการชำระหนี้ให้บุคคลอื่นเข้ามาเป็นลูกหนี้แทนตนไม่ได้ ทั้งนี้เพราะถ้าข. ปล่อยให้คนอื่นจะเป็นหนี้แทนนั้นจะเป็นการเสียหายแก่เจ้าหนี้ เนื่องจาก

การที่ ค.ยอมีให้ ข.ฎึงเงินมักด้วยความเชื่อต่อในฐานะทางการเงินของ ข.ว่าจะชำระหนี้คืนให้แก่กันได้ คุณสมบัติของลูกหนี้จึงถือเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้น จึงไม่อาจมีการเปลี่ยนตัวลูกหนี้กันโดยอำเภอใจได้ ถ้าจะทำได้โดยอาศัยบทบัญญัติของกฎหมายในเรื่องการแปลงหนี้ใหม่ ตามมาตรา 349,350 เท่านั้น โดยทำการเปลี่ยนตัวลูกหนี้ใหม่แต่ทั้งนี้ผู้เป็นเจ้าหนี้ของยินยอมด้วย

ฎีกา 395/2502 การโอนสิทธิเรียกร้องให้แก่กัน ที่มีข้อความเพิ่มเติมว่า ถ้าผู้รับโอนไม่ได้รับชำระหนี้จากลูกหนี้ภายในกำหนดเวลา ไม่ว่าด้วยเหตุใด ๆ ให้ผู้รับโอนมีสิทธิเลือกเรียกร้องเอาจากผู้โอนไต่ถาม ถือได้ว่าเป็นการโอนสิทธิเรียกร้องกันแล้ว แต่ผู้โอนตกลงประกันหนี้รายนั้นกับผู้รับโอนไว้ด้วยเท่านั้น

ฎีกา 890/2521 สัญญาเช่าซื้อรถยนต์ซึ่งอยู่ระหว่างชำระเงินตามงวด ผู้เช่าซื้อ มีแต่หน้าที่ชำระค่าเช่าซื้อต่อไปตามสัญญา ยังไม่มีสิทธิเรียกร้องให้ผู้ให้เช่าซื้อปฏิบัติตามสัญญาเช่าซื้อได้ ผู้เช่าซื้อโอนสิทธิและหน้าที่แก่ผู้ร้องโดยผู้ให้เช่าซื้อไม่ยินยอมไม่ได้ การที่ผู้ให้เช่าซื้อมอบแบบพิมพ์การโอนให้ผู้เช่าซื้อถือเป็นการยินยอมให้ผู้รับโอนได้ ผู้ร้องจึงไม่มีส่วนได้เสียที่จะร้องสอดเข้ามาในคดีที่ผู้ให้เช่าซื้อฟ้องผู้เช่าซื้อเรียกร้องที่เช่าซื้อหรือราคาคืน

สิทธิเรียกร้องนั้นโดยปกติยอมโอนกันได้ทั้งสิ้น ยกเว้น 2 ประการคือ

(1) " ... เว้นไว้แต่สภาพแห่งสิทธินั้นเองจะไม่เปิดช่องให้โอนกันได้ " หมายความว่า โอนกันไม่ได้เลขทุกกรณีแม้ทั้งที่ลูกหนี้จะยินยอมก็ตามก็ยังไม่โอนกันไม่ได้ ตัวอย่างเช่น กรณีตามมาตรา 446 ซึ่งมีบัญญัติว่า " ในกรณีทำให้เขาเสียหายแก่ร่างกายหรืออนามัยก็ดี ในกรณีทำให้เขาเสียเสรีภาพก็ดี ผู้ต้องเสียหายจะเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความที่เสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินด้วยอีกก็ได้ สิทธิเรียกร้องอันนี้ไม่โอนกันได้ และไม่ตกสืบไปถึงทายาท เว้นแต่สิทธินั้นจะได้รับสภาพกันไว้โดยสัญญาหรือได้เริ่มฟ้องคดีตามสิทธินั้นแล้ว อันหนึ่งหนึ่งที่ต้องเสียหาย เพราะผู้ใดทำผิดอาญาเป็นเหตุที่ลธรรมแก่คนก็ยอมมีสิทธิเรียกร้องตนเองเดียวกัน " ค่าเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ที่เสียไปเป็นเงินทอง เช่น ค่าที่หน้าเสียโฉม หรือค่าเสียขวัญ เป็นต้น นอกจากนี้ กรณีตามที่มีบัญญัติไว้ในมาตรา 1598/41 ในเรื่องสิทธิที่จะได้ค่าอุปการะเลี้ยงดู ก็จะไม่โอน

กันมิได้เช่นกัน เหล่านี้ตามสภาพแห่งสิทธิถือเป็นสิทธิเฉพาะตัวหรือส่วนตัวโดยแท้ (ประมวล
233 ขางคนตาย)

(2) ตามวรรคสอง " ความที่กล่าวมานี้ย่อมไม่ใช่บังคับ หากคู่กรณีได้แสดง
เจตนาเป็นอย่างอื่น การแสดงเจตนาเช่นว่านี้ ท่านห้ามมิให้ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอก
ผู้กระทำการโดยสุจริต " หมายความว่า ถ้าคู่กรณี (คือเจ้าหนี้และลูกหนี้) ได้แสดงเจตนา
กันไว้ว่า ห้ามโอนสิทธิเรียกร้องนั้น ก็จะโอนกันมิได้ แต่ข้อตกลงดังกล่าวนี้ถือว่า ไม่อาจยก
ขึ้นเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอกผู้กระทำการโดยสุจริตได้ ตัวอย่างเช่น ก.ให้ ช.กู้เงินไป 1,000
บาท โดย ก.และ ช.ตกลงกันไว้ว่าจะไม่มีการโอนสิทธิเรียกร้องรายนี้ให้ใคร ถ้าต่อมา ก.
ได้โอนสิทธิเรียกร้องนี้ให้ ค.ไป โดย ค.รับโอนมาโดยสุจริตไม่รู้อะไรถึงข้อตกลงห้ามโอนของ ก.
และ ช. เช่นนี้ถือว่า ค.มีสิทธิเรียกให้ ช.ชำระหนี้ได้เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระ ช.จะยกข้อต่อสู้
การห้ามโอนขึ้นต่อสู้ ค.ไม่ได้

ข้อสังเกต การโอนสิทธิเรียกร้องโดยความตายของเจ้ามรดก มิใช่การโอนตาม
หลักเรื่องการโอนสิทธิเรียกร้องที่กล่าวถึงข้างบนนี้ แต่เป็นเรื่องของกฎหมายว่าด้วยลักษณะมรดก
ซึ่งมีกล่าวไว้ข้างหากโดยเฉพาะ

มาตรา 304 " สิทธิเรียกร้องเช่นใด ตามกฎหมายศาลจะสั่งยึดไม่ได้ สิทธิ
เรียกร้องเช่นนั้น ท่านว่าจะโอนกันหาได้ไม่ "

คำอธิบาย มาตรานี้เป็นเรื่องสิทธิเรียกร้องที่จะโอนกันไม่ได้ กล่าวคือ ถ้าสิทธิ
เรียกร้องใด ตามกฎหมายศาลจะสั่งยึดไม่ได้แล้ว สิทธิเรียกร้องนั้นก็อาจจะโอนกันได้ ซึ่ง
ต้องเป็นกรณีที่มีกฎหมายระบุไว้ เช่น สิทธิถอนทรัพย์ ตามมาตรา 335 ซึ่งบัญญัติว่า " สิทธิ
ถอนทรัพย์นั้น ตามกฎหมาย ศาลจะสั่งยึดหาได้ไม่ ", สิทธิที่จะได้ค่าอุปการะเลี้ยงดู ตามมาตรา
1598/41 ซึ่งบัญญัติว่า " สิทธิที่จะได้ค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้น จะสละหรือโอนมิได้และไม่อยู่ใน
ข่ายแห่งการบังคับคดี ", สิทธิที่จะได้รับเบี้ยเลี้ยงชีพ เงินเค็อน บำนาญ บำเหน็จ และ

เบียดหัวคของข้าราชการ ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 286 เหล่านี้ ศาลจะสั่งยึดไม่ได้ ตามมาตรา 304 สิทธิเรียกร้องดังกล่าวนี้จึงไม่อาจจะโอนกันได้ ทั้งนี้ก็ด้วยความประสงค์ของกฎหมายที่มุ่งหมายจะให้ เป็นสิทธิของผู้มีสิทธิโดยเฉพาะในชั้นที่จะได้รับสิทธินั้นด้วยตัวของเขาเอง

มาตรา 305 " เมื่อโอนสิทธิเรียกร้องไป สิทธิจำนองหรือจำนำที่มีอยู่เกี่ยวกับ สิทธิเรียกร้องนั้นก็ สิทธิอันเกิดขึ้นแต่การค้ำประกันที่ไว้เพื่อสิทธิเรียกร้องนั้นก็ ย่อมตกไปได้ แก่ผู้รับโอนด้วย

อนึ่ง ผู้รับโอนจะไ้รับสิทธิใด ๆ ที่ตนมีอยู่เกี่ยวกับสิทธิเรียกร้องในกรณีบังคับ บังคับทรัพย์ หรือล้มละลายนั้นก็ได้ "

คำอธิบาย มาตรา 305 เป็นการกำหนดเรื่องผลของการโอนสิทธิเรียกร้อง ซึ่ง โดยหลักแล้ว เมื่อมีการโอนสิทธิเรียกร้องไปให้บุคคลอื่นแล้ว ผู้รับโอนย่อมเข้ามาเป็นเจ้าหนี้ แทน ส่วนเจ้าหนี้เดิมก็หมดสิทธิในหนี้นั้นไป และผู้รับโอนที่เข้ามาแทนที่เจ้าหนี้เดิมย่อมจะมีสิทธิ เช่นเดียวกับเจ้าหนี้เดิมนั้น กรณีตามมาตรา 305 กำหนดว่า เมื่อใดโอนสิทธิเรียกร้องไปแล้ว หลักประกันอันเป็นอุปกรณทั้งหลายแห่งหนี้ ไม่ว่าจะเป็นสิทธิจำนอง สิทธิจำนำ หรือค้ำประกัน ก็ย่อมโอนตามไปเป็นหลักประกันให้แก่เจ้าหนี้คนใหม่ด้วยทั้งนี้โดยผลของกฎหมาย ไม่จำเป็นที่จะต้องมีการตกลงกันใหม่ระหว่างผู้รับโอนกับผู้รับจำนอง ผู้รับจำนำ หรือผู้ค้ำประกัน คงถือว่า เมื่อมีการโอนสิทธิเรียกร้องผู้รับโอนก็ย่อมได้รับผลตามมาตรา 305 นี้ทันที ตัวอย่างเช่น ก.กู้ เงิน ช.ไป 10,000 บาท โดยจำนองที่ดินเป็นประกันการกู้ไว้ ช.โอนสิทธิเรียกร้องรายนี้ให้ ค. ค. ย่อมได้สิทธิจำนองนี้ไปด้วย

ตามวรรคสอง เป็นกรณีผลของการโอนสิทธิเรียกร้องเช่นกัน ถ้าเป็นกรณีผู้โอน มีผู้มีสิทธิอยู่เกี่ยวกับสิทธิเรียกร้องที่ได้อโอนไปนั้น ผู้รับโอนก็ย่อมได้รับผู้มีสิทธินั้นไปด้วย โดย ผลของกฎหมายเช่นกัน ตัวอย่างเช่น ก.ขายที่ดินให้ ช.หนึ่งแปลง ราคา 20,000 บาท แต่ ช.ยังมีใครชำระราคาค่าซื้อให้แก่ ก. ก. จึงเป็นผู้มีผู้มีสิทธิในมูลค่าซื้อขายอสังหาริมทรัพย์

(ตามมาตรา 276) คือผู้มีสิทธิเหนือที่ดินแปลงที่ขายนี้ ถ้าต่อมา ก. ได้โอนสิทธิเรียกร้อง
ขายนี้ให้แก่ ค. ไป ค. ผู้รับโอนย่อมได้กับผู้มีสิทธินี้ไปด้วย ถ้าสมมุติว่าภายหลัง ข. ได้ถูกเจ้าที่
ขึ้นฟ้อง และจะบังคับชำระหนี้เอาจากที่ดินแปลงนี้ ค. ย่อมมีสิทธิโอนผู้มีสิทธิดังกล่าวนี้ในการที่
จะขอรับชำระหนี้จากเจ้าที่คนอื่นได้

มาตรา 306 " การโอนหนี้อันจะพึงต้องชำระแก่เจ้าที่คนหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจง
นั้น ถ้าไม่ทำเป็นหนังสือ ทานว่าไม่สมบูรณ์ อนึ่งการโอนหนี้นั้นทานว่าจะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ลูกหนี้หรือ
บุคคลภายนอกได้ แต่เมื่อใดบอกกล่าวการโอนไปยังลูกหนี้ หรือลูกหนี้จะได้ยินยอมควยในการโอน
นั้น คำบอกกล่าวหรือความยินยอมเช่นนั้นทานว่าต้องทำเป็นหนังสือ

ถ้าลูกหนี้ทำให้พอใจแก่ผู้โอนด้วยการชำระเงิน หรือควยประการอื่นเสียแก่กันได้
บอกกล่าว หรือกันได้ตกลงให้โอนไซ้ ลูกหนี้นั้นก็อันหลุดพ้นจากหนี้ "

คำอธิบาย มาตรา 306 เป็นเรื่องแบบของการโอนสิทธิเรียกร้องในหนี้อันพึงต้อง
ชำระแก่เจ้าที่คนหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจง คำว่า " หนี้อันจะพึงต้องชำระแก่เจ้าที่คนหนึ่งโดย
เฉพาะเจาะจงนั้น " หมายความว่า เมื่อเกิดขึ้นกันขึ้นแล้ว ลูกหนี้ย่อมจะรู้นั้นอันว่าใครคือเจ้าที่
ของตนซึ่งตนต้องทำการชำระหนี้ให้ ตัวอย่างเช่น ก. ผู้เงิน ข. ไป ก. ก็ต้องชำระหนี้ให้แก่ ข.
สำหรับกรณีตามมาตรา 306 ขอแยกอธิบายดังต่อไปนี้คือ

(1) แบบของการโอนระหว่างเจ้าที่กับผู้รับโอน กฎหมายกำหนดว่า " ถ้าไม่ทำ
เป็นหนังสือ ทานว่าไม่สมบูรณ์ " คือการโอนสิทธิเรียกร้องในหนี้อันพึงต้องชำระแก่เจ้าที่คนหนึ่ง
โดยเฉพาะเจาะจงนั้น ต้องทำเป็นหนังสือเท่านั้น ถ้าไม่ทำเป็นหนังสือการโอนนั้นย่อมไม่สมบูรณ์
(ตกเป็นโมฆะ เพราะผิดแบบตามที่กฎหมายกำหนดไว้ มาตรา 152) ดังนั้น ถ้าโอนกันโดยวาจา
ย่อมตกเป็นโมฆะ (มาตรา 306,152)

(2) การโอนที่จะไ้ยื่นลูกหนี้และบุคคลภายนอกได้ กฎหมายกำหนดว่า " การโอน
หนี้นั้นทานว่าจะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ลูกหนี้หรือบุคคลภายนอกได้ แต่เมื่อใดบอกกล่าวการโอนไปยังลูกหนี้

หรือลูกหนี้จะไต่ถามข่มขู่ในการโอนนั้น คำบอกกล่าวหรือความยินยอมเท่านั้น ท่านว่าคง
 ทำเป็นหนังสือ " โดยหลักแล้วแม้ว่าการโอนจะไต่กระทำโดยถูกต้องสมบูรณ์แล้ว ตามข้อ (1)
 แต่ก็ยังเป็นผลระหว่างผู้โอนกับผู้รับโอนเท่านั้น ถ้าจะใช้ยื่นต่อลูกหนี้หรือบุคคลภายนอกได้ก็ต่อเมื่อ
 ใ้มีการบอกกล่าวไปยังลูกหนี้แล้วเท่านั้น หรือลูกหนี้ไต่ถามข่มขู่ในการโอนนั้น ซึ่งทั้งคำบอก
 กล่าวหรือความยินยอมนั้น จะต้องทำเป็นหนังสือด้วยถึงจะถูกฟ้อง ถ้าไม่ทำเป็นหนังสือก็ไม่มีผล
 เป็นคำบอกกล่าวหรือความยินยอม ตามมาตราที่ ๑๖๖ ในการให้คำบอกกล่าวนั้นกฎหมายมิได้กำหนด
 ว่าให้ใครบอกกล่าว ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นคำบอกกล่าวของผู้โอนหรือผู้รับโอนก็ได้ทั้งนั้น แต่ส่วน
 ใหญ่แล้วมักเป็นคำบอกกล่าวของผู้รับโอน นอกจากนี้ในเรื่องความยินยอมของลูกหนี้ ลูกหนี้จะทำ
 ความยินยอมให้แก่ผู้โอนหรือผู้รับโอนก็ได้เช่นกัน ซึ่งจะให้ความยินยอมในขณะที่โอนหรือภายหลัง
 โอนก็ได้

ข้อสังเกต ถ้าหากว่าการโอนนั้นไม่ได้ทำเป็นหนังสือ แม้ว่าภายหลังจะได้มีการ
 บอกกล่าวเป็นหนังสือไปยังลูกหนี้ หรือลูกหนี้ไต่ถามข่มขู่เป็นหนังสือก็ตาม การโอนก็ไม่มีผล
 แດอย่างใดเพราะกลายเป็นโมฆะไปแล้ว

ฎีกา 1893/2512 การโอนสิทธิเรียกร้องนั้น เพียงทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อ
 ผู้โอนฝ่ายเดียวก็สมบูรณ์ หากจำต้องลงลายมือชื่อผู้รับโอนด้วยไม่

ฎีกา 1802/2518 เจ้าหนี้มีหนังสือแจ้งให้ลูกหนี้ทราบว่าได้โอนหนี้ไปยัง อ.แล้ว
 และต่อมา อ.มีหนังสือแจ้งมายังลูกหนี้ว่าได้รับโอนหนี้แล้ว ทั้งนี้ การโอนหนี้มิได้ทำเป็นหนังสือ
 จึงไม่สมบูรณ์ อ.แจ้งไปยังเจ้าหนี้เดิมให้เจ้าหนี้เดิมเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้เอาเองได้

ฎีกา 1731/2521 จำเลยที่ 1 ทำสัญญาจะขายที่ดินแก่จำเลยที่ 2 จำเลยที่ 2
 ทำสัญญาจะขายที่ดินนั้นแก่โจทก์ต่อไป ทั้งนี้ เป็นการโอนสิทธิเรียกร้องตาม ป.พ.พ. มาตรา
 306 แต่จำเลยที่ 2 เป็นลูกหนี้จำเลยที่ 1 ตามสัญญาจะขาย จำเลยที่ 2 จึงโอนสิทธิเรียกร้อง
 ตามวิธีในมาตรา 306 ไม่ได้ เป็นเรื่องแปลงหนี้ใหม่ด้วยเปลี่ยนตัวลูกหนี้ ซึ่งต้องทำสัญญาระหว่าง
 จำเลยที่ 1 กับโจทก์ จึงจะถูกหักจำเลยที่ 1 เมื่อไม่มีสัญญาระหว่างโจทก์กับจำเลยที่ 1 โจทก์

ห้องจำเลยที่ 1 ให้ส่งมณฑลที่โจทก์ทำสัญญาจำเลยที่ 2 ไม่ได้

หมายเหตุ ฎีกานี้มองจำเลยที่ 2 เป็นลูกหนี้เพราะเหตุว่า จำเลยที่ 2 อยู่ในฐานะลูกหนี้ที่จะต้องชำระราคาค่าซื้อที่ดิน

ฎีกา 2095/2524 สิทธิในการเป็นลูกวงในการเล่นแชร์ เป็นทรัพย์สินชนิดหนึ่ง เพราะมีราคาและอาจถือเอาได้ตามมาตรา 99 เป็นสิทธิที่จำหน่ายและซื้อขายกันได้ จำเลยได้ขายสิทธิในการเป็นผู้ถือหุ้นในการเล่นแชร์ให้แก่โจทก์ โจทก์จึงมีฐานะเป็นเจ้าของ จำเลยที่จะบังคับให้จำเลยปฏิบัติตามสัญญาซื้อขายได้ตามมาตรา 194 การซื้อขายแชร์ กฎหมายมิได้บังคับให้หลักฐานเป็นหนังสือ การซื้อขายจึงสมบูรณ์ตามกฎหมาย ไม่อยู่ในบังคับว่าด้วยการโอนสิทธิเรียกร้องหรือโอนหนี้

ตามวรรคสอง กำหนดว่า " ถ้าลูกหนี้ทำให้พอใจแก่ผู้โอนด้วยการใช้เงิน หรือ ทรัพย์ประกันเสียแต่ก่อนได้รับบอกกล่าว หรือก่อนตกลงใจโอนไซ้ ลูกหนี้ก็เป็นอันหลุดพ้นจากหนี้ " ทั้งนี้โดยเป็นผลจากหลักในวรรคแรกด้วย ที่ว่าก่อนที่จะได้มีการบอกกล่าวหรือยินยอม นั้น ย่อมที่จะยกการโอนสิทธิเรียกร้องขึ้นอ้างยันต่อลูกหนี้ไม่ได้ ด้วยเหตุนี้ ถ้าลูกหนี้ได้ทำการชำระหนี้ หรือทำให้พอใจแก่เจ้าหนี้ (ผู้โอน) ด้วยประการอื่นเช่น เอาทรัพย์สินอย่างอื่นมาใช้หนี้ เสียก่อนได้รับการบอกกล่าวหรือก่อนยินยอมด้วย ลูกหนี้ก็เป็นอันหลุดพ้นจากหนี้ไป แต่ถ้าลูกหนี้ได้ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ (ผู้โอน) ไป ภายหลังจากที่ตนได้รับการบอกกล่าวหรือยินยอมแล้ว หนี้นั้นก็ยังไม่ระงับ และลูกหนี้ยังคงผูกพันต้องชำระหนี้ให้แก่ผู้รับโอนอีก

คำถามทายมาตรา

คำถาม ก. ข้อสัญญาพินัยกรรม โดยทางโรงพินัยกรรมจะมอบรางวัลให้ 1,000 บาท ถ้าผู้ถูกเลขรางวัลปรากฏอยู่บนตัวนั้น ปรากฏว่า ก. ถูกรางวัล และต้องการจะโอนสิทธิเรียกร้องรายนี้ให้แก่ ข. ก. จะต้องทำอย่างไรจึงจะชอบด้วยกฎหมาย

คำทวง การที่ ก. ตูกรางวัลจากโรงภาพยนตร์นั้น ถือเป็นหนี้ที่จะต้องชำระแก่เจ้าหนี้โดยไม่เฉพาะเจาะจง การโอนสิทธิเรียกร้องจึงไม่ต้องมีแบบพิธีอย่างไร กรณีไม่ใช่การโอนหนี้ตามมาตรา 306

มาตรา 307 " ถ้าพิพาทอ้างสิทธิในการโอนทรัพย์ โอนรายใดใ้บอกกล่าวหรือตกลงกันก่อน โอนรายนั้นมีสิทธิดีกว่าโอนรายอื่น ๆ "

คำอธิบาย เนื่องด้วยความในมาตรา 306 ได้กำหนดแบบหรือวิธีการโอนสิทธิเรียกร้องไว้แต่เพียงว่าให้ทำเป็นหนังสือเท่านั้น การโอนก็สมบูรณ์มีผลระหว่างผู้โอนและผู้รับโอนแล้ว โดยกฎหมายมิได้บัญญัติว่าให้โอนต้องส่งมอบหลักฐานแห่งสิทธิเรียกร้องนั้นให้แก่ผู้รับโอนด้วย ด้วยเหตุนี้จึงอาจเป็นไปได้ว่า เมื่อเจ้าหนี้ได้โอนสิทธิเรียกร้องให้แก่บุคคลหนึ่งบุคคลใดไปแล้ว ในระหว่างที่ยังไม่มีการเรียกให้ชำระหนี้หรือในระหว่างที่ยังไม่ได้ออกกล่าวหรือยินยอมกันนั้น เจ้าหนี้ (ผู้โอน) อาจจะไปโอนสิทธิเรียกร้องรายเดียวกันนั้นให้บุคคลอื่นอีกต่อไป ทั้งนี้เพราะการโอนสามารถกระทำได้โดยง่ายคือเพียงแต่ทำเป็นหนังสือก็มีผลสมบูรณ์ตามกฎหมายแล้ว และเมื่อปรากฏว่ามีการโอนสิทธิเรียกร้องรายเดียวกันให้แก่บุคคลหลายคน กล่าวคือทั้งแต่สองรายขึ้นไปแล้ว ก็ย่อมจะเกิดปัญหาว่าผู้รับโอนรายใดจะเป็นผู้มีสิทธิดีกว่ากัน กรณีนี้มาตรา 307 จึงกำหนดไว้ว่า ถ้ามีการโอนสิทธิให้หลายราย โอนรายใดใ้บอกกล่าวหรือตกลงกันก่อน โอนรายนั้นย่อมมีสิทธิดีกว่าโอนรายอื่น ๆ กล่าวคือ ตามมาตรา 307 นั้น มิได้คำนึงว่าโอนรายไหนจะใ้รับโอนก่อนหลังกัน แต่จะพิจารณาจากการใ้บอกกล่าว หรือการตกลงกันเป็นเกณฑ์ว่าโอนรายใดใ้บอกกล่าวไปยังลูกหนี้ก่อน หรือใ้จัดการตกลงกับลูกหนี้ก่อน ย่อมจะมีสิทธิดีกว่าโดยไม่จำเป็นว่าจะใ้รับการโอนมาก่อนหรือหลัง แต่ข้อสำคัญจะต้องเป็นการโอนที่สมบูรณ์คือทำเป็นหนังสือด้วย ข้อสังเกตที่มาตรา 307 และมาตรา 306 วรรคสอง ใ้คำว่า " ตกลงกัน " ในเรื่องนี้ที่จริงก็คือ หมายถึงเรื่องที่ถูกหนี้ใ้ยินยอมด้วยเป็นหนังสือตามความในมาตรา 306 วรรคแรกนั่นเอง

ตัวอย่าง ก. เป็นเจ้าหนี้เงินกู้ ช. อยู่ 1,000 บาท ก. โอนสิทธิเรียกร้องนี้ให้ ค. และต่อมา ก. ได้โอนสิทธิเรียกร้องรายเดียวกันนี้ให้ ง. อีก โดยการโอนทั้งสองครั้งนี้ทำเป็นหนังสือถูกต้อง เช่นนี้ ถ้า ง. ได้บอกกล่าวการโอนไปยัง ช. ก่อนที่ช. จะได้อำนาจในระหว่าง ค. กับ ง. นั้น ง. ย่อมมีสิทธิดีกว่า คือมีสิทธิได้รับชำระหนี้จาก ช. นั้นเอง

มาตรา 308 " ถ้าลูกหนี้ได้ให้ความยินยอมดังกล่าวมาในมาตรา 306 โดยมีได้อีกเงื่อนไข ทานว่าจะยกข้อต่อสู้ที่มีต่อผู้โอนขึ้นต่อสู้กับผู้โอนนั้นหาได้ไม่ แต่ถ้าเพื่อจะระงับหนี้นั้น ลูกหนี้ได้ใช้เงินให้แก่ผู้โอนไปไซ้ ลูกหนี้จะเรียกคืนเงินนั้นก็ได้ หรือถ้าเพื่อการเช่นกล่าวมานั้นลูกหนี้รับภาระเป็นหนี้อย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นใหม่ต่อผู้โอน จะถือเสมือนหนึ่งว่าหนี้เดิมได้ยกขึ้นเลิกก็ได้ "

ถ้าลูกหนี้เป็นแต่ได้รับคำบอกกล่าวการโอน ทานว่าลูกหนี้มีข้อต่อสู้ผู้โอนก่อนเวลาที่ได้รับคำบอกกล่าวนั้นผิดใด ก็จะถูกขึ้นเป็นข้อต่อสู้แก่ผู้รับโอนได้เช่นกัน ถ้าลูกหนี้มีสิทธิเรียกร้องจากผู้โอน แต่สิทธินั้นยังไม่ถึงกำหนดในเวลาที่บอกกล่าวไซ้ ทานว่าจะเอาสิทธิเรียกร้องนั้นมาหักกลบยกกันก็ได้ หากว่าสิทธินั้นจะได้ถึงกำหนดไม่ช้ากว่า เวลาถึงกำหนดแห่งสิทธิเรียกร้องอันได้โอนไปนั้น "

คำอธิบาย มาตรา 308 นี้ เป็นเรื่องสิทธิของลูกหนี้ในการที่จะยกข้อต่อสู้อันที่มีอยู่ต่อผู้โอนขึ้นต่อสู้กับผู้โอน ซึ่งแยกอธิบายได้ดังต่อไปนี้คือ

(1) ความวรรคแรก เป็นกรณีที่ลูกหนี้ได้ให้ความยินยอมช่วยในการโอนสิทธิเรียกร้องนั้น

(2) ความวรรคสอง เป็นกรณีที่ลูกหนี้ไม่ได้ให้ความยินยอม คือเพียงแต่ได้รับการบอกกล่าวการโอน

(1) กรณีที่ลูกหนี้ให้ความยินยอมช่วยในการโอน กฎหมายกำหนดว่า " ถ้าลูกหนี้ได้ให้ความยินยอมดังกล่าวมาในมาตรา 306 โดยมีได้อีกเงื่อนไข ทานว่าจะยกข้อต่อสู้ที่มีต่อผู้โอน

ชั้นต่อผู้รับโอนนั้นหาได้ไม่" ที่ว่าโดยมิได้คิดเอาเงินนั้น หมายความว่า ลูกหนี้ได้ให้คำยินยอม เป็นหนังสือ (ตามมาตรา 306) ไปโดยมิได้มีการโต้แย้งหรือสงวนสิทธิใด ๆ อันจะกล่าวอ้าง ชั้นเป็นข้อต่อสู้ไว้ ซึ่งก็เท่ากับว่าเป็นการยอมรับในการโอนนั้นโดยไม่มีข้อต่อสู้ใด ๆ เลย ถึง แม้ว่าความจริงนั้นข้อต่อสู้จะมีอยู่ แต่เมื่อลูกหนี้มิได้โต้แย้งสงวนสิทธิไว้ก็เท่ากับว่าเป็นการสละข้อ ต่อสู้ที่มีอยู่นั้น ข้อนี้คดีกฎหมายมิได้กำหนดว่าการคิดเอาเงินนั้นจะต้องทำตามแบบอย่างใด แต่ควย เหตุที่คำยินยอมของลูกหนี้ยังต้องทำเป็นหนังสือ การคิดเอาเงินดังกล่าวของลูกหนี้จึงสมควรทำเป็น หนังสือควยเช่นกัน และตามค้ำยบทนั้น เข้าใจได้ว่า การคิดเอาเงินจะต้องกระทำในเวลาเดียวกันกับการ ให้คำยินยอมนั้น ถ้าเป็นการกระทำภายหลัง ข้อคิดเอาเงินนั้นยอมใช้ไม่ได้ ตัวอย่างเช่น ก. เป็นเจ้าหนี้เงินกู ข. อยู่ 1,000 บาท แต่ ข. ได้ชำระหนี้ให้ ก. ไปแล้วทั้งหมดหรือบางส่วน หรือ ก. ได้ปลดหนี้ให้ ข. แล้ว หรือ ข. มีสิทธิที่จะหักกลบลบหนี้กับ ก. ได้ ถ้าปรากฏว่า ข. ได้ให้ความ ยินยอมควยในการที่ ก. โอนสิทธิเรียกร้องในที่รายนี้ให้แก่ ค. โดยมิได้คิดเอาเงิน ดังนั้นถือว่า ข. จะ ยกข้อต่อสู้ทาง ๆ อันตนมีอยู่ต่อ ก. ชั้นเป็นข้อต่อสู้ ค. ไม่ได้ แต่ถาในคำยินยอมนั้น ข. ได้โต้แย้ง สงวนสิทธิไว้ควย ก็ยอมยกชั้นเป็นข้อต่อสู้ ค. ผู้รับโอนได้

ความตอนท้ายของวรรคแรกกำหนดว่า " แต่ถาเพื่อจะระงับหนี้เงินลูกหนี้ได้ใช้เงิน ให้แก่ผู้โอนไปไซ้ ลูกหนี้จะเรียกคืนเงินนั้นก็ได้อ หรือถาเพื่อการเซบกกล่าวมานั้นลูกหนี้รับภาระ เป็นหนังสือใดอย่างหนึ่งชั้นใหม่ต่อผู้โอน จะถือเสมือนหนึ่งว่าหนี้นั้นมีได้ก้อนเล็กก็ได้" ความ ตอนนั้นต้องเข้าใจว่า เป็นการชำระหนี้ภายหลังที่ได้ให้ความยินยอมกันแล้ว เพราะถาเป็นเรื่อง ชำระหนี้ก่อนการยินยอมลูกหนี้ก็ต้องเป็นอันหลุดพ้นจากหนี้ตามมาตรา 306 วรรคสอง และในเรื่อง นี้ ต้องเป็นการชำระหนี้เพื่อระงับหนี้ควยโดยเป็นความสุจริตของลูกหนี้คิดว่า เมื่อชำระหนี้แล้วก็จะ ทำให้หนี้ระงับมิใช่เพียงแต่เอาเงินไปใช้ให้เขาเฉย ๆ ทั้ง ๆ ที่รู้ว่าตนมีหน้าที่ต้องชำระให้แก่ ผู้รับโอน (ซึ่งจะเป็นการชำระหนี้ตามอำเภอใจในมาตรา 407 ไป) มาตรา 308 นี้ เมื่อ ลูกหนี้ได้ใช้เงินให้แก่ผู้โอนเพื่อระงับหนี้ไปแล้ว ลูกหนี้ก็มีสิทธิที่จะเรียกคืนเงินนั้นจากผู้โอนได้ รวมทั้งถาเพื่อจะระงับหนี้เงินลูกหนี้ได้รับภาระเป็นหนังสือใดชั้นใหม่ต่อผู้โอน ก็ให้ถือว่าหนี้ใหม่นั้น มีได้ก้อนเล็ก ตัวอย่างเช่น ก. เป็นเจ้าหนี้ ข. อยู่ 1,000 บาท ถมา ก. โอนสิทธิเรียกร้อง ในที่รายนี้ให้ ค. และ ข. ก็ได้ให้ความยินยอมแก่ ค. ไปแล้ว ข. ต้องการให้หนี้ระงับจึงให้นำ

เงิน 1,000 บาท ไปชำระให้ ก. โดยเข้าใจชำระแล้วจะทำให้หนี้ระงับ เช่นนี้ถือว่าหนี้ยังไม่ระงับ แต่ ข. มีสิทธิที่จะเรียกเงินนั้นคืนจาก ก. ได้ หรือ ถ้าเพื่อจะระงับหนี้ ข. ไม่มีเงินใช้ให้ จึงรับภาระในชั้นที่จะส่งมอบนำศาลทรายให้แทนเงิน 1,000 บาท ทั้งนี้ ให้ถือว่าภาระหนี้ชั้นใหม่มีได้ขึ้นเลย

(2) กรณีที่ลูกหนี้มีได้ให้ความยินยอมช่วยในการโอน กฎหมายกำหนดว่า " ถ้าลูกหนี้เป็นแต่ได้รับคำบอกกล่าวการโอน ท่านว่าลูกหนี้มีข้อต่อสู้โอนกชนเวลาที่รับคำบอกกล่าวนั้นอันใด ก็จะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้แก่ผู้รับโอนได้ทั้งหมด " ในเรื่องนี้เป็นแต่เพียงลูกหนี้ได้รับคำบอกกล่าวการโอนเท่านั้น โดยลูกหนี้ไม่ได้ให้ความยินยอมช่วยในการโอน เหมือนกับกรณีตามมาตรา 308 วรรคแรก ดังนั้น ถ้าลูกหนี้มีข้อต่อสู้โอนอยู่กชนเวลาที่ลูกหนี้ได้รับคำบอกกล่าวอยู่อย่างใด ก็ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ผู้รับโอนได้ทั้งหมด แต่ถ้าเป็นข้อต่อสู้ที่เกิดขึ้นภายหลังจากเวลาที่ลูกหนี้ได้รับคำบอกกล่าวการโอนแล้ว จะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ผู้รับโอนไม่ได้ ข้อต่อสู้ที่ว่าตามความในวรรคนี้ อาจเป็นเรื่องการชำระหนี้แล้วทั้งหมด หรือบางส่วน การปลงหนี้ การหักกลบหนี้ หรือเรื่องอายุความก็ได้ เป็นต้น

ตัวอย่าง ก. เป็นเจ้าหนี้ ข. 1,000 บาท ต่อมา ก. ได้โอนสิทธิเรียกร้องในหนี้รายนี้ให้ ค. ในวันที่ 1 กันยายน 2528 ข. นำเงินไปชำระให้ ก. แล้วทั้งหมด ปรากฏว่าในวันที่ 5 กันยายน 2528 ข. ได้รับคำบอกกล่าวการโอนเป็นหนังสือจาก ค. เช่นนี้ ถ้า ค. มาเรียกให้ ข. ชำระหนี้ ข. ย่อมยกข้อต่อสู้ที่ว่าตนชำระหนี้ให้ ก. ไปแล้วขึ้นต่อสู้ ค. ได้ แต่ถ้า ข. นำเงินไปชำระหนี้ให้ ก. ภายหลังจากวันที่ 5 กันยายน 2528 แล้ว ย่อมยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ไม่ได้

ความตอนท้ายของวรรคสองกำหนดว่า " ถ้าลูกหนี้มีสิทธิเรียกร้องจากผู้โอน แต่สิทธินั้นยังไม่ถึงกำหนดในเวลายอกกล่าวไซ้ ท่านว่าจะเอาสิทธิเรียกร้องนั้นมาหักกลบหนี้กันก็ได้ หากว่าสิทธินั้นจะไ้ถึงกำหนดไม่ช้ากว่าเวลาถึงกำหนดแห่งสิทธิเรียกร้องอันใดโอนไปนั้น " ความจริงหลักทั่วไปในการหักกลบหนี้ ตามมาตรา 341 นั้น จะทำการหักกลบหนี้กันได้ก็แต่เฉพาะเมื่อหนี้ทั้งสองรายนั้นไ้ถึงกำหนดชำระแล้วเท่านั้น จึงจะหักกลบหนี้กันได้ แต่ความตาม

มาตรา 308 วรรคสองทบทวนใหม่ กำหนดเป็นพิเศษให้หักกลบลบหนี้กันไต่กันที่ ถึงแม้ว่าหนี้ทั้งสอง รายที่อาจหักกลบลบหนี้กันไต่กันจะยังไม่ถึงกำหนดชำระในเวลาที่ถูกหนี้ได้รับคำบอกกล่าวการไต่กันก็ตาม ทั้งนี้เป็นเรื่องที่กฎหมายมุ่งให้ความสะดวกเป็นพิเศษแก่ลูกหนี้ ตัวอย่างเช่น ก. เป็นเจ้าหนี้เงินกู้ ข. 1,000 บาท กำหนดชำระหนี้ในวันที่ 10 ตุลาคม 2528 ต่อมา ก. ได้ไปซื้อของ เชื้อจากราน ข. และเป็นหนี้ค่าซื้อของเชื้อของ ข. อยู่ 1,000 บาท มีกำหนดชำระในวันที่ 5 ตุลาคม 2528 ก. ได้โอนสิทธิเรียกร้องในหนี้เงินกู้ให้ ค. ไป และ ค. ได้มีหนังสือบอกกล่าวการไต่กันไปถึงมือ ข. ในวันที่ 2 กันยายน 2528 ทั้งนี้ ข. มีสิทธิที่จะขอหักกลบลบหนี้กับ ค. ได้โดยทันที คือในวันที่ 2 กันยายน 2528 ที่ค. ได้บอกกล่าวมานั้น โดยไม่จำต้องรอให้หนี้ทั้งสองรายถึงกำหนดชำระเสียก่อน ทั้งนี้เพราะว่าสิทธิเรียกร้องค่าของเชื้อของ ข. จะถึงกำหนดชำระในวันที่ 5 ตุลาคม 2528 ซึ่งไม่ช้ากว่าเวลาถึงกำหนดแห่งสิทธิเรียกร้องของ ก. ที่ค. ได้โอนไป (ของ ก. ถึงกำหนดชำระในวันที่ 10 ตุลาคม 2528)

มาตรา 309 " การโอนหนี้อันพึงต้องชำระตามคำสั่งนั้น ท่านว่าจะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ลูกหนี้ หรือบุคคลภายนอกคนอื่นไต่แต่เฉพาะเมื่อการโอนนั้นได้สลักหลังไว้ในตราสาร และตัวตราสารนั้นได้ส่งมอบให้แก่ผู้รับโอนไปด้วย "

คำอธิบาย มาตรานี้เป็นเรื่องหลักทั่วไปของการโอนหนี้อันพึงต้องชำระตามคำสั่งหนี้อันพึงต้องชำระตามคำสั่งนั้น มีบัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และในกฎหมายอื่น ๆ อีกหลายชนิด ที่มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ก็เช่น ใบตราส่ง (มาตรา 614) ใบรับของคลังสินค้า (มาตรา 776) ประหวนสินค้า (มาตรา 777) กรมธรรม์ประกันชีวิต (มาตรา 891) ตัวเงิน (ซึ่งหมายความรวมทั้ง ตัวแลกเงิน ตัวสัญญาใช้เงินและเช็ค ตามมาตรา 898) ทุนผู้ถือ (มาตรา 1135) ส่วนที่มีบัญญัติไว้ในกฎหมายอื่น เช่น พันธบัตรรัฐบาล เป็นต้น ข้อสังเกตที่สำคัญก็คือ การโอนหนี้อันพึงต้องชำระตามคำสั่ง ทั้งตามมาตรา 309 ถึง 313 นี้ เป็นแต่เพียงหลักทั่ว ๆ ไปเท่านั้น ฉะนั้น ถ้าในเรื่องใดมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นพิเศษแล้วก็ต้องเป็นไปตามนั้น จะนำบทบัญญัติในมาตรา 309 ถึง 313 ไปใช้บังคับไม่ได้ ตัวอย่างเช่น ตัวแลกเงิน อันสั่งให้ใช้เงินแก่ผู้ถือนั้น ย่อมโอนไปเพียงด้วยส่งมอบให้กันเท่านั้น โดยไม่ต้องมีการสลักหลัง

(มาตรา 918) หรือหุ้นชนิดที่มีใบหุ้นออกให้แก่ผู้ถือหุ้น ก็ยืมโอนกันได้คล้ายเพียงส่งมอบใบหุ้น
แก่กัน (มาตรา 1135)

มาตรา 309 ได้กำหนดแบบแห่งการโอนหนี้อันพึงต้องชำระตามคำสั่ง ไว้ว่า ต้องมี
การสลักหลังการโอนไว้ในตราสารนั้น และตัวตราสารนั้นต้องส่งมอบให้แก่ผู้รับโอนไปคล้ายแล้ว ถึง
จะรับเงินจากหนี้หรือบุคคลภายนอกได้ คำว่า " สลักหลัง " นั้นหมายความว่า การเขียนข้อความ
ที่แสดงถึงการโอนสิทธิดังกล่าวไว้ในที่ด้านหลังของตราสาร ตัวอย่างเช่น ก. เขียนตัวแลกเงิน
สั่งให้ ข. จ่ายเงิน 2,000 บาทให้แก่ ค. ภายในกำหนด 2 เดือน นับตั้งแต่วันที่ออกตัวแลกเงินนั้น
(มาตรา 908) ถ้า ค. ต้องการจะโอนตัวแลกเงินนั้นให้แก่ ง. ค. ก็ทำได้โดยการสลักหลังและส่ง
มอบตัวแลกเงินนั้นให้แก่ ง. ไป การสลักหลัง ค. อาจสลักหลังได้เป็น 2 วิธีคือ วิธีที่ (1) สลักหลัง
โดยการระบุชื่อผู้ที่ได้รับประโยชน์นั้นเอาไว้คล้ายเช่นเขียนข้อความว่า " ให้ใช้เงินแก่ ง. "
หรือ " โอนให้ ง. " หรือข้อความอื่นที่แน่นอนเกี่ยวกับนั้น แล้วกลายมือชื่อ ค. ผู้โอนไว้ หรือ
วิธีที่ (2) โดยการสลักหลังลอย คือเพียงแต่ลงลายมือชื่อของ ค. ผู้โอนไว้หลังตัวแลกเงินเท่านั้น
(มาตรา 919) จากนั้นก็ให้ส่งมอบตัวแลกเงินนั้นให้แก่ ง. ไป และ ง. ก็สามารถโอนให้ผู้อื่นต่อไป
อีกได้ โดยวิธีเดียวกันนี้เป็นทอด ๆ ไป

ข้อสังเกต กรณีเรื่องความแตกต่างระหว่างการโอนหนี้อันพึงต้องชำระตามคำสั่งกับ
การโอนหนี้อันจะพึงต้องชำระแก่เจ้าหนี้คนหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจงนั้น ให้เปรียบเทียบดูจากมาตรา
306 กับ 309 และมาตรา 308 กับ 312

ฎีกา 1947-1950/2524 การโอนสิทธิเรียกร้องของจำเลยผู้ฝากเงินให้แก่บุคคลอื่น
ในลักษณะการโอนหนี้อันจะพึงต้องชำระแก่เจ้าหนี้โดยเฉพาะเจาะจง จะต้องปฏิบัติตามมาตรา 306
มิฉะนั้นย่อมไม่สมบูรณ์ หากเป็นในลักษณะการโอนหนี้อันพึงต้องชำระตามคำสั่ง จำเลยก็ต้องปฏิบัติ
คล้ายการออกเช็คสั่งให้โจทก์ คือธนาคารใช้เงิน และส่งมอบเช็คนั้นให้แก่ผู้รับโอนไปเบิกเงินจาก
โจทก์ การที่โจทก์หักโอนเงินจากบัญชีเงินฝากกระแสรายวันของจำเลยไป โดยจำเลยมิได้ออก
เช็คสั่งให้โจทก์ใช้เงินหรือทำหนังสือโอนหนี้ให้ถูกต้องตามกฎหมาย ย่อมไม่เป็นเหตุให้สิทธิเรียกร้อง

ของจำเลยในหนี้เงินฝากต้องระงับสิ้นไป การกระทำของโจทก์ไม่ขัดแย้งกฎหมาย (ฎีกานี้เป็นกรณีตามมาตรา 306, 309)

มาตรา 310 " ในมูลหนี้อันพึงต้องชำระตามเขาสิ่งนั้น ลูกหนี้มีสิทธิที่จะสละส่วนถึงตัวผู้ทรงตราสาร หรือสละส่วนความถูกต้องแท้จริงแห่งลายมือชื่อหรือดวงตราของผู้ทรงได้ แต่ห้ามมีความถูกต้องที่จะต้องทำถึงเพียงนั้นไม่ แต่ถาลูกหนี้ทำการโดยทุจริตหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงไซ้ การชำระหนี้นั้นก็ไม่นับเป็นอันสมบูรณ์ "

คำอธิบาย เนื่องด้วยการโอนหนี้อันพึงต้องชำระตามเขาสิ่งนั้น ตามกฎหมายการโอนให้ทำได้เพียงแต่สลักหลังและส่งมอบตัวตราสาร ให้ไปแก่ผู้รับโอนเท่านั้น ดังนั้น ตราสารจึงอาจมีการโอนเปลี่ยนมือกันไปหลายทอด โดยไม่ต้องมีการบอกกล่าวแก่ลูกหนี้แต่อย่างใด ลูกหนี้จึงไม่อาจทราบได้ว่า ใครคือผู้ที่ตนจะต้องชำระหนี้ให้ จนกว่าผู้รับโอนคนสุดท้ายจะนำตราสารนั้นมาแสดงกับลูกหนี้เพื่อเรียกให้ชำระเงินตามตราสารนั้น ด้วยเหตุนี้ถาลูกหนี้มีความสงสัยในตัวผู้ทรงตราสารว่าจะเป็นผู้ทรงที่มีสิทธิแท้จริงโดยชอบหรือไม่ หรือในกรณีที่ลูกหนี้มีความสงสัยถึงความถูกต้องแท้จริงแห่งลายมือชื่อหรือดวงตราของผู้ทรงตราสารแล้ว ความตามมาตรา 310 นี้ ก็กำหนดให้ลูกหนี้มีสิทธิที่จะสละส่วนถึงตัวผู้ทรงตราสาร หรือสละส่วนถึงความถูกต้องแท้จริงแห่งลายมือชื่อหรือดวงตราของผู้ทรงได้

ตัวอย่าง ก. ออกตั๋วแลกเงินสั่งให้ ข. จ่ายเงิน 2,000 บาทให้แก่ ค. ค. ได้สลักหลังโอนค่อให้แก่ ง. ถ้า ง. นำตั๋วแลกเงินนั้นมาขึ้นค่อ ข. ข. (ลูกหนี้) ก็มีสิทธิที่จะสละส่วนได้ว่า ผู้ที่นำตั๋วแลกเงินมาขึ้นเงินนั้นเป็น ง. บุคคลที่ ค. ได้สลักหลังโอนตั๋วแลกเงินให้หรือไม่ ค่อเมื่อแน่ใจแล้ว ถึงได้จ่ายเงินให้ไป แต่อย่างไรก็ตาม การสละส่วนดังกล่าวข้างต้นนั้นถือเป็นสิทธิของลูกหนี้ที่จะทำการสละส่วนหรือไม่ก็ได้ มิใช่ว่าจะเป็นหน้าที่ที่จะต้องสละส่วนเสมอไป ทั้งนี้เพราะกฎหมายกำหนดไว้ว่า " ... แต่ห้ามมีความถูกต้องที่จะต้องทำถึงเพียงนั้นไม่ " ทั้งนี้ก็เพราะเหตุว่าการโอนหนี้อันพึงต้องชำระตามเขาสิ่งนั้น เป็นวิธีการที่นิยมใช้กันทั่วไปในวงการค้าขาย และเป็นที่ยอมรับกันโดยประเพณีปฏิบัติว่า การโอนหนี้โดยวิธีดังกล่าวนี้ย่อมต้องการความสะดวกและรวดเร็ว

และโดยทางปฏิบัติจริง ๆ นั้น เช่นกรณีของธนาคาร วันหนึ่ง ๆ อาจต้องจ่ายเงินตามเช็คซึ่ง
ลูกคาของธนาคารเป็นผู้สั่งจ่ายเป็นจำนวนหลาย ๆ ฉบับ ทั้งนี้ หากจะกำหนดให้ธนาคารต้อง
ทำการสอบสวนทุกราย ก็จะเป็นที่เสียเวลาเป็นอย่างมาก กฎหมายจึงกำหนดไว้ว่าให้เป็นสิทธิ
ที่จะทำหรือไม่ทำก็ได้ ซึ่งถ้าลูกหนี้ไปชำระหนี้ไปโดยสุจริต ไม่ไปประมาณเงินเลื่อยอย่างร้ายแรง
แล้ว ก็ถือว่าเป็นอันสมบูรณ์ ถึงแม้ว่าความจริงนั้น ลูกหนี้จะไปจ่ายผิดก็ตาม ผู้มีสิทธิแท้จริง
ของธนาคารก็จะมาเรียกให้ลูกหนี้ทำการชำระหนี้อีกไม่ได้ ตัวอย่างเช่น ก. เขียนเช็คสั่งจ่ายเงิน
ให้แก่ ข. 2,000 บาท แต่ ค. โกงโมยเช็คนั้นไปจาก ข. และไปปลอมลายมือชื่อของ ข. สลัก
หลังโอนเช็คนั้นให้แก่ตน แล้วนำเช็คไปขึ้นเงินที่ธนาคาร ธนาคารได้จ่ายเงินให้แก่ ค. ไปโดย
สุจริตปราศจากความประมาณเงินเลื่อยอย่างร้ายแรง โดยไม่สงสัยเลยว่าการสลักหลังนั้นเป็นการ
สลักหลังปลอม เช่นนี้ถือว่าการจ่ายเงินของธนาคารเป็นอันสมบูรณ์ แต่ถ้าปรากฏว่า ข. โกงแจ้ง
แก่ธนาคารไว้วางหน้าแล้วว่าเช็คของตนถูกขโมยไประงับการจ่ายเงินตามเช็คใบนั้น แต่ธนาคาร
ก็ยังจ่ายเงินไปตามเช็คนั้น หรือในกรณีที่เช็คไม่มีการสลักหลังการโอนให้ ค. เลย แต่ด้วยความ
ประมาณเงินเลื่อยอย่างร้ายแรงของพนักงานธนาคาร ก็ได้จ่ายเงินให้ ค. ไป กรณีเหล่านี้ถือว่า
การจ่ายเงินของธนาคารเป็นอันไม่สมบูรณ์ ข. มีสิทธิเรียกให้ธนาคารจ่ายเงินให้ตนอีก (ดู
มาตรา 1009 ด้วย)

ฎีกาที่ 270/2496 ธนาคารได้จ่ายเงินให้ไปตามเช็คตามทางคำปกติโดยสุจริตและ
ปราศจากความประมาณเงินเลื่อย แม้จะเป็นการสลักหลังปลอม ก็ถือว่าธนาคารได้จ่ายเงินให้ไป
โดยถูกต้อง (มาตรา 1009)

มาตรา 311 " บทบัญญัติแห่งมาตราก่อนนี้ ท่านให้ใช้บังคับตลอดถึงกรณีที่มีกำหนด
ตัวเจ้าหน้าที่ระบุไว้ในตราสาร ซึ่งมีข้อความจกไว้ควยว่า ให้ชำระหนี้แก่ผู้ทรงตราสาร "

คำอธิบาย มาตรา 311 นี้กำหนดว่า บทบัญญัติในมาตรา 310 นั้น ให้นำมาใช้ได้
ตลอดถึงกรณีที่มีกำหนดตัวเจ้าหน้าที่ระบุไว้ในตราสาร ซึ่งมีข้อความจกไว้ควยว่าให้ชำระหนี้แก่ผู้ทรง
ตราสาร ตัวอย่างเช่น ก. ออกตั๋วแลกเงินสั่งให้ ข. ใช้จ่ายเงินให้แก่ ค. 2,000 บาท ซึ่ง ค.

อาจจะสลักหลังโอน เปลี่ยนมือต่อไปอีกหลายทอด คนสุดท้ายที่นำตัวแลกเงินมาขึ้นเงิน จึงทำให้ ค. ผู้เป็นเจ้าของที่ตามระบุไว้ในตราสารนั้นไม่ ค้ำยเหตุนี้ เพื่อความสะดวกในการที่จะให้ตราสารเปลี่ยนมือไปโดยง่าย บางทีจึงมีข้อความจกไว้ในตราสารค้ำยว่า ให้ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ที่ระบุไว้ในตราสาร หรือแก่ผู้ทรงตราสาร เพื่อที่ว่าเมื่อตราสารได้โอน เปลี่ยนมือไปจนถึงคนสุดท้ายซึ่งเป็น ผู้ทรง จะได้นำมาเรียกร้องให้ชำระหนี้ตามตราสารนั้นได้ ในกรณีดังกล่าวเช่นนี้ กฎหมายมีสิทธิตาม มาตรา 310,311 ในการที่จะทำการสอบสวนถึงตัวผู้ทรงตราสาร หรือสอบสวนถึงความถูกต้องแท้จริงแห่งลายมือชื่อหรือวงตราของผู้ทรงได้เหมือนกัน หรืออีกตัวอย่างหนึ่งของกรณีที่มีกำหนด ตัวเจ้าหนี้ระบุไว้ในตราสารซึ่งมีข้อความจกไว้ค้ำยว่าให้ชำระหนี้แก่ผู้ทรงตราสาร เช่น ก. ออกเช็ค สั่งให้ธนาคารจ่ายเงิน 2,000 บาท แก่ ข. หรือผู้ถือ ในกรณีนี้เมื่อมีบุคคลใดก็ตามนำเช็คนั้นมาขึ้น เงินต่อธนาคาร ธนาคารก็มีสิทธิที่จะทำการสอบสวนถึงตัวผู้ทรงหรือความถูกต้องแท้จริงแห่ง ลายมือชื่อหรือวงตราของผู้ทรงได้เช่นกัน และถ้าธนาคารได้จ่ายเงินให้ไปโดยสุจริตปราศจาก ความประมาท เลินเล่ออย่างร้ายแรงแล้ว การจ่ายเงินนั้นก็ถือเป็นอันสมบูรณ์

มาตรา 312 " ในมูลหนี้อันถึงต้องชำระตามคำสั่งนั้น กฎหมายจะยกข้อต่อสู้ ซึ่งมีต่อ เจ้าหนี้เดิมขึ้น เป็นข้อต่อสู้ผู้รับโอนโดยสุจริตนั้นหาได้ไม่ เว้นแต่ที่ปรากฏในตัวตราสารนั้นเอง หรือ ที่มีขึ้น เป็นธรรมดาสืบจากลักษณะแห่งตราสารนั้น "

คำอธิบาย การโอนหนี้อันถึงต้องชำระตามคำสั่งนั้น ถ้อยคำที่ว่า ผู้รับโอนอาจมีสิทธิ ถือว่าผู้โอน ซึ่งต่างกับกรณีของการโอนหนี้อันจะถึงต้องชำระแก่เจ้าหนี้คนหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจงที่ ถ้อยคำที่ว่าผู้รับโอนไม่มีสิทธิถือว่าผู้โอน (คือกฎหมายมีข้อต่อสู้ผู้โอนนั้นเดิมใด ก็ยกขึ้น เป็นข้อต่อสู้ผู้รับ โอนได้ฉนั้น มาตรา 308) ทั้งนี้ก็เพราะว่า การโอนหนี้อันถึงต้องชำระตามคำสั่งนั้น อาจโอน เปลี่ยนมือกันไปหลายทอด ผู้ทรงคนสุดท้ายสุดกับผู้ที่เป็นเจ้าหนี้ตามทีระบุไว้ในตราสารเดิม จึงอาจ ไม่เคยรู้จักกันหรือเกี่ยวข้องกับมากจนเลย จึงไม่เป็นธรรมดาจะให้เขาต้องมารับมาขอของเจ้าหนี้ เดิม¹ ความในมาตรา 312 จึงกำหนดไว้ว่า " กฎหมายจะยกข้อต่อสู้ซึ่งมีต่อเจ้าหนี้เดิมขึ้น เป็นข้อ ต่อผู้รับโอนโดยสุจริตนั้นหาได้ไม่ " ตัวอย่างเช่น ก. ออกตัวแลกเงิน สั่งให้ ข. จ่ายเงิน

¹ ศาสตราจารย์ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, เรื่องเดิม หน้า 1286

2,000 บาท ให้แก่ ค. และ ค. โอนตัวแลกเงินนี้ให้ ง. ไป ถ้า ง. รับโอนไว้โดยสุจริต (คือไม่ใคร่ถึงขอต่อผู้ต่าง ๆ อันอาจมีอยู่ระหว่างลูกหนี้กับเจ้าหนี้เดิม) เช่นนี้ ถึงแม้ ข. (ลูกหนี้) จะมีชื่อต่ออยู่กับ ค. ในทางหักกลบหนี้ ข. ก็ไม่อาจยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ ง. ได้ หรือว่าในกรณี การที่ ข. รับจะใช้เงินให้ตามตัวแลกเงินตามที่ ก. จะสั่งให้จ่ายนั้นเกิดขึ้นเพราะ ข. ถูก ก. บังคับขมขู่ กรณีดังกล่าวนี้ ข. ก็ไม่อาจยกข้อต่อสู้ขึ้นต่อผู้กับ ง. ผู้รับโอนโดยสุจริตได้

ขอยกเว้นให้ลูกหนี้มีสิทธิยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ผู้รับโอนได้มีอยู่ 2 ประการคือ

(1) ข้อต่อสู้ที่ไต่ปราถนาในตัวตราสารนั้นเอง เช่น ออกตัวแลกเงินให้ แต่โอนให้กันโดยไม่ไต่สลักหลังให้ถูกต้อง (มาตรา 309) หรือ กรณีออกตัวแลกเงินให้แต่ไม่มีคำบอกชื่อว่า เป็นตัวแลกเงิน หรือไม่มีลายมือชื่อผู้สั่งจ่าย (มาตรา 909, 910) เช่นนี้ ลูกหนี้ย่อมมีสิทธิยกข้อต่อสู้ผู้รับโอนได้ในการที่จะไม่ยอมจ่ายเงินให้

(2) ข้อต่อสู้ที่มีขึ้นเป็นธรรมดาสืบจากลักษณะแห่งตราสารนั้น ซึ่งจะต้องพิจารณาคำขอกฎหมายเกี่ยวกับตราสารนั้น ๆ เป็นเรื่อง ๆ ไป เช่น กรณีตามมาตรา 630 ซึ่งกำหนดว่า " ผู้ขนส่งขบวนที่จะยักหน่วงเอาของไว้ก่อนได้ตามที่จำเป็น เพื่อประกันการใช้เงินค่าระวางพาหนะและอุปกรณ " กล่าวคือ ลูกหนี้ผู้ทำการขนส่งมีสิทธิที่จะต่อสู้ผู้รับใบตราส่งในการที่จะยักหน่วงเอาของไว้ได้ จนกว่าตนจะได้รับใช้เงินค่าระวางพาหนะและอุปกรณ หรือกรณี ตามมาตรา 615 กำหนดว่า " ถ้าได้ทำใบตราส่งให้แก่กัน ท่านว่าของนั้นจะรับมอเขาไปได้ต่อเมื่อเวนคืนใบตราส่ง หรือเมื่อผู้รับตราส่งไปประกันตามสมควร " หรือกรณีของเรื่องเก็บของในคลังสินค้า ตามมาตรา 772 เป็นต้น

มาตรา 313 " บทบัญญัติแห่งมาตราก่อนนี้ ท่านให้ใช้บังคับตลอดถึงหนี้สินซึ่งต้องชำระแก่ผู้ถือค้ายแล้วแต่กรณี "

คำอธิบาย ความในมาตรานี้กำหนดให้นำบทบัญญัติในมาตรา 312 มาใช้บังคับกับกรณีหนี้สินซึ่งต้องชำระแก่ผู้ถือค้ายแล้วแต่กรณี " หนี้สินซึ่งต้องชำระแก่ผู้ถือ " นั้น ที่จริงก็คือ

หนีอันพึงกองชำระตามเขาสั่งนั่นเอง เพียงแต่ในตราสารนั้นมีใครระบุชื่อเอาไว้แน่นอนว่าให้ใช้เงินให้กับใคร แต่กลับสั่งให้ใช้เงินให้แก่ผู้ถือตราสารนั้น ซึ่งอาจจะเป็นใครก็ได้ ตัวอย่างเช่น ก. ออกเช็คใบหนึ่งสั่งธนาคารจ่ายเงินให้แก่ผู้ถือ 1,000 บาท โดยมีใครระบุชื่อผู้จะมาขึ้นเงินเอาไว้ เช่นนี้เรียกว่าเป็นการสั่งให้ใช้เงินให้แก่ผู้ถือ กล่าวคือ ใครก็ตามที่ได้รับเช็คนั้นมาโดยสุจริตย่อมมีสิทธิที่จะนำขึ้นเงินแก่ธนาคารได้ ผลที่กำหนดไว้ตามมาตรา 313 ก็คือ ลูกหนี้จะยกข้อต่อสู้ซึ่งมีต่อเจ้าหนี้เดิมขึ้นเป็นข้อต่อสู้ผู้รับโอนโดยสุจริตนั้นหาได้ไม่ เว้นแต่ที่ปรากฏในตั๋วตราสารนั่นเอง หรือที่ขึ้นเป็นขรรคมคาสืบจากลักษณะแห่งตราสารนั้น